Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen

Tweede meting

Ton Eimers
Rita Kennis
Annet Jager

Nijmegen, 24 mei 2011

KBA projectnummer [2008.752]

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

© 2011 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1 Beschrijving en opzet van de experimenten 1
1.1 Doelstelling 1
1.2 Experiment bij Citaverde College 2
1.3 Experiment bij Edudelta College 3
1.4 Onderzoeksvragen 3
1.5 Opzet van het onderzoek 5

2 Experiment Citaverde College 9
2.1 Doel van het experiment en hoofdvragen 9
2.2 De keuze voor een vmbo-school 9
2.2.1 Roermond 9
2.2.2 Nederweert 13
2.2.3 Conclusie 14
2.3 De keuze voor een sector in het vmbo 15
2.3.1 Roermond 15
2.3.2 Nederweert 18
2.3.3 Conclusie 19
2.4 De keuze voor een opleiding in het mbo 20
2.4.1 Roermond 20
2.4.2 Nederweert 20
2.4.3 Conclusie 21
2.5 Resultaten van het experiment bij het Citaverde College 21
2.5.1 Conclusies 21
2.5.2 Beschouwing 23

3 Experiment Edudelta College 25
3.1 Doel van het experiment en hoofdvragen 25
3.2 De keuze voor een sector in het vmbo 25
3.2.1 De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen in het vmbo 25
3.2.2 De ontwikkeling van de bekendheid van het Edudelta College 26
3.2.3 Conclusie 27
3.3 De keuze voor een opleiding in het mbo 27
3.3.1 De ontwikkeling in de doorstroom richting mbo-groen 28
3.3.2 De ontwikkeling in de instroom van het Edudelta College 28
3.3.3 Conclusie 30
3.4 Resultaten van het experiment bij het Edudelta College 30

4 Verdieping 33
4.1 De bekendheid van de TL en de overweging van het Citaverde College bij de schoolkeuze 33
4.2 Het belang van een groene invulling van het vmbo 34
4.3 Het maken van de sectorkeuze 36
4.4 Vormgeving van het keuzeproces bij de school-, sector- en studiekeuze 39
4.5 De instroom in het Edudelta College 42

5 Beantwoording onderzoeksvragen 45
5.1 Reikwijdte van de conclusies 45
5.2 Onderzoeksvragen experiment Citaverde College 45
5.3 Onderzoeksvragen experiment Edudelta College 49

Bijlage 1 – Overzicht ingevulde vragenlijsten 51

1 Beschrijving en opzet van de experimenten

1.1 Doelstelling

Het groene mbo is voor de instroom van deelnemers voor een groot deel afhankelijk van de doorstroom vanuit het groene vmbo. Wettelijk is het niet mogelijk voor vmbo in het groenonderwijs om de theoretische leerweg (TL) aan te bieden – tenzij het een fusie met een categoriale mavo betreft. Dit wordt als een belangrijke belemmering gezien voor de groene mbo-opleidingen om op niveau 3 en 4 deelnemers aan te trekken. Aangezien het verwante vmbo-groen niet beschikt over de TL heeft het mbo groen wat betreft de potentiële doorstroom naar niveau 4 mbo een mogelijke achterstand op het overige mbo.

De ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) hebben gezamenlijk de AOC's het Citaverde College en de Edudelta Onderwijsgroep in de gelegenheid gesteld een experiment betreffende de theoretische leerweg (TL) uit te voeren.
Het doel van dit experiment is om de doorstroom vanuit het vmbo naar mbo-groen niveau 4 te bevorderen. Het experiment moet inzicht geven in enerzijds de mogelijkheden om een evenwichtige verdeling van de leerling-populatie vmbo groen over alle niveaus aan een AOC te realiseren, en anderzijds de mogelijkheden om de informatievoorziening over het groene mbo te verbeteren. De veronderstelling achter het experiment is dat het groen mbo grotendeels onbekend is bij een groot deel van de potentiële instroom, waardoor leerlingen geen weloverwogen keuze kunnen maken.

Door toevoeging van de mogelijkheid om de TL aan te bieden, zouden AOC's hun instroompotentieel kunnen vergroten. Daarvoor is echter meer nodig dan het louter aanbieden van de TL als keuzemogelijkheid. In feite is er sprake van een keten van keuzemomenten: ouders en leerlingen moeten er éérst voor kiezen om naar het groene vmbo te gaan, vervolgens moeten leerlingen na twee of drie jaar kiezen voor de TL en de sector groen in het vmbo-TL. Daarna is, na vier jaar, het moment van de keuze voor een mbo-opleiding in de sector groen.
Na verloop van jaren zou de instroom in het vmbo, de doorstroom naar de TL sector groen en de instroom in mbo-groen niveau (3 en) 4 moeten toenemen.

In het onderstaande schema zijn de drie belangrijke keuzemomenten weergegeven. Zij vormen de keten van beslismomenten die uiteindelijk moet leiden tot hogere instroom in het mbo-groen.

Figuur 1 – Groene Keten

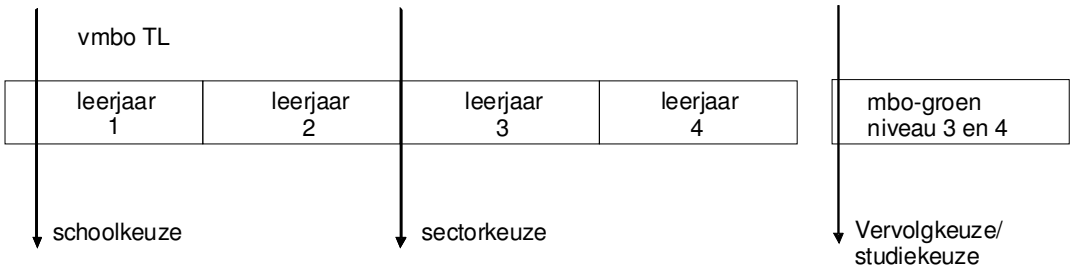

Het experiment valt uiteen in twee deelexperimenten waarin wordt onderzocht:

1. Het effect van een licentie voor de TL, met daarbij een duidelijke sectororiëntatie en inrichting van een `groene leeromgeving', op de doorstroming in de beroepskolom.
2. Het effect van een gerichte communicatie- en marketingstrategie en loopbaanoriëntatie en begeleiding in het algemene vmbo op TL-niveau op de doorstroming naar het middelbaar agrarisch onderwijs.

1.2 Experiment bij Citaverde College

Op twee scholen van het Citaverde College – in Roermond en Nederweert - wordt een experiment uitgevoerd waarbij ingezet wordt op de drie genoemde keuzemomenten. Na verloop van jaren zou de instroom in het vmbo, de doorstroom naar de sector groen in de TL en de instroom in mbo-groen niveau (3 en) 4 moeten toenemen.
De vmbo locatie in Roermond is in 2006 gestart met de tijdelijke licentie voor de TL. Leerlingen met de potentie om een TL-diploma te halen zitten op de locatie in Roermond in KGT-klassen. Sinds de start van het experiment heeft de school tot en met schooljaar 2009-2010 in totaal 297 leerlingen in de KGT-brugklassen. De laatste twee schooljaren had de school 120 GL/TL-leerlingen in de 3de klas.
In 2007 is de bestaande oude mavo-vestiging Nederweert van het AOC, waar de TL al werd aangeboden als officiële vestiging aan het experiment toegevoegd. De vmbo-locatie in Nederweert biedt - anders dan de locatie Roermond – alleen GL en TL aan. De leerlingen die in de brugklas instromen op deze school zijn bijna allemaal leerlingen met minimaal een GL-advies. Vanaf de start van het experiment tot en met het huidige schooljaar heeft de school 361 brugklasleerlingen en 234 leerlingen in de derde klas.

Bij het experiment op de scholen van het Citaverde College is tevens de inhoudelijke invulling van de TL binnen een groene context als thema toegevoegd om zicht te krijgen op de toegevoegde waarde van de TL aan een AOC. Beide scholen geven hier – mede gezien hun verleden - verschillende invulling aan.

Op de locatie in Roermond maken leerlingen in de loop van het derde jaar de keuze voor een sector. De sectorkeuze is in de TL eigenlijk meer een vakkenpakketkeuze, omdat beroepsgerichte vakken geen onderdeel uitmaken van de TL. Wel maken leerlingen in het laatste jaar een sectorwerkstuk, waarmee zij inkleuring kunnen geven aan de door hen gekozen sector. Alle leerlingen in de GL/TL volgen toch ‘vrijwillig verplicht’ een beroepsgericht vak: het Groene Leertraject (GLT) en maken op deze manier kennis met de sector Groen, óók de leerlingen die voor een andere sector (vakkenpakket) hebben gekozen.
Door alle leerlingen het beroepsgerichte Groene Leertraject aan te bieden, ontstaat tevens de terugvalmogelijkheid richting de GL. Leerlingen die er bij de examens achterkomen dat de TL voor hen niet haalbaar is, kunnen door middel van dit beroepsgerichte vak toch een GL-diploma halen – in de sector Groen. Het Groene Leertraject heeft kortom twee centrale functies: kennismaking met Groen en het bieden van de terugvaloptie richting de GL.

Op de locatie in Nederweert staat de groene invulling van het vmbo centraal in het experiment. Dat wordt hoofdzakelijk ingekleurd door het aanbieden van het vak Landbouwbreed. Alle leerlingen volgen dit vak in het derde jaar. Dit vak is sinds het schooljaar 2009-2010 verplicht voor

iedereen, maar leerlingen hoeven er geen examen in te doen. Aan het eind van het derde leerjaar kiezen zij vervolgens voor een sector.
Landbouwbreed (LBB) is een beroepsgericht programma dat vergelijkbaar is met het Groene Leertraject. Qua invulling kent het wel enkele verschillen. LBB bestaat uit verschillende programmaonderdelen die allemaal ingaan op een bepaald stuk binnen de sector Groen. Er zijn bijvoorbeeld de onderdelen bloem, plant en dier. Leerlingen kunnen zelf kiezen in welke volgorde ze deze onderdelen behandelen, maar moeten uiteindelijk wel alle onderdelen gevolgd hebben. In tegenstelling tot de locatie Roermond maakt in Nederweert loopbaanoriëntatie en beroepskeuze geen onderdeel uit van het vak LBB. Dit is in Nederweert een apart programma.

1.3 Experiment bij Edudelta College

Parallel aan het experiment bij het Citaverde College wordt op het Edudelta College een alternatieve aanpak ontwikkeld. Ook daar staat de doorstroom van vmbo-TL naar mbo-groen centraal. Dit experiment is er echter op gericht om via voorlichting voor leerlingen die de TL in het door OCW bekostigd onderwijs volgen in de regio waar de mbo-vestigingen van Edudelta College zich bevinden, meer leerlingen in het ‘reguliere’ vmbo voor groen te laten kiezen.
Edudelta College is in 2007 begonnen aan de voorbereidingen van het experiment. In het schooljaar 2008-2009 is de voorlichtingscampagne (“100% ondernemend”) gestart, gericht op leerlingen uit de TL. Doel van de voorlichtingscampagne is het opbouwen van naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid om hiermee de instroom van TL-deelnemers in de opleidingen van Edudelta College op niveau 3 en 4 te vergroten. De centrale vraag van het experiment is dan ook of het lukt om meer TL-leerlingen aan te trekken naar de niveau 3 en 4 opleidingen van het Edudelta College als gevolg van de voorlichtingscampagne "100% ondernemend".

1.4 Onderzoeksvragen

Voorop staat de vraag of de experimenten leiden tot een verhoogde instroom in het groene vmbo op TL-niveau (experiment 1) en in het groene mbo met name op niveau 4 (beide experimenten). Onvermijdelijk hebben de experimenten echter ook betrekking op de vraag naar de kwaliteit van de studie- en beroepskeuze, beroepsvoorbereiding, sectorbinding en schoolkeuze. De experimenten leveren niet alleen antwoord op de vraag of en hoe de instroom naar het mbo groen bevorderd kan worden, ze bieden in potentie ook waardevolle inzichten in de mogelijkheden om de TL in het algemeen sterker aan het mbo te binden.
We werken de bij behorende onderzoeksvragen per deelexperiment uit.

Onderzoeksvragen Experiment 1: Citaverde College

1. Biedt toevoeging van de TL aan het onderwijsaanbod binnen een AOC meer mogelijkheden voor de 'bovenkant' van de AOC-populatie, waardoor een evenwichtiger verhouding tussen de opleidingsniveaus van zijn leerlingenpopulatie ontstaat?
   a. Geeft het experiment het AOC meer ruimte om ook mogelijkheden te bieden aan leerlingen die qua niveau en motivatie voor TL in aanmerking komen (de 'bovenkant' van de vmbo-populatie, waaronder leerlingen met een advies TL/havo) maar wel voor de 'groene leeromgeving' kiezen?
   b. Kiezen deze leerlingen uiteindelijk ook voor de groene TL en voor het groene mbo 4 niveau? Vindt er opstroom plaats vanuit vmbo-Kl/GL naar de TL?

c. Komen bovenstaande keuzes en overwegingen tot uitdrukking in de communicatie met en de keuzes van ouders en leerlingen in het Primaire Onderwijs (PO), zodat zij uiteindelijk voor de TL aan een vmbo-groen opleiding aan een AOC kiezen?
d. Wat zijn de feitelijke motieven voor keuze van ouders en leerlingen die wel en niet instromen in de TL-groen?

2. Is het mogelijk TL 'groen in te vullen' en wat is de meerwaarde van deze groene invulling?
   a. In hoeverre realiseert het experiment een 'groene' inrichting van de TL? Op welke wijze wordt de groene invulling vorm gegeven (programma, praktijkleren, LOB)?
   b. Wat is het effect van de groene invulling op motivatie en leerresultaat van de leerling?
   c. Wat is het effect van deze invulling op de verspreiding van relevante groene kennis en voor het overbrengen van een positieve houding ten opzichte van groene thema's binnen het beleid van de minister van LNV?

3. Wat is het effect van het TL experiment op de regionale positie van het AOC?
   a. Wat is het effect van toevoeging van een TL aan het onderwijsaanbod op de positie van het AOC binnen de regionale context in termen van leerlingenstromen in en naar een AOC en de VO scholen in de regio. Zie ook vraag 6 over concurrentie/samenwerking.

4. Vindt meer doorstroom naar 4 mbo niveau (groen en niet-groen) plaats?
   a. Wat is het effect van het experiment op de doorstroom vanuit vmbo-groen naar
      - Groen;
      - En niet-groen mbo;
      - naar havo;
      - En het studiesucces in het vervolgonderwijs?

5. Zijn er mogelijke (ongewenste) neveneffecten en wat zijn deze?
   a. Zijn er ongewenste neveneffecten binnen het groene onderwijs Wat is het effect op de concurrentie en samenwerking tussen de scholen in de regio?
   b. Zijn er ongewenste neveneffecten binnen omliggend onderwijs?

Onderzoeksvragen experiment 2: Edudelta Onderwijsgroep

1. Wat is het effect van het TL-experiment (voorlichting en loopbaanoriënterende activiteiten op VO-scholen in de omgeving van het AOC) op de regionale positie van het AOC?
   a. Wat is het effect op de leerlingenstromen in en naar een AOC en de omliggende VO-scholen?
   b. Wat is het effect van het experiment op de naamsbekendheid en imago van het groene onderwijs?

2. Vindt meer doorstroom naar 4 mbo niveau (groen en niet-groen) plaats?
   a. Wat is het effect van het experiment op de doorstroom vanuit vmbo-TL naar:
      - groen en niet-groen;
      - mbo naar havo;
      - het studiesucces in het vervolgonderwijs?
      - Hoe ziet het totaalplaatje van de leerlingenstromen in de regio eruit?

3. Zijn er mogelijke (ongewenste) neveneffecten van experiment wat zijn deze?
   a. Zijn er ongewenste neveneffecten binnen het groene onderwijs (zoals segregatieproblematiek)?
   b. Zijn er ongewenste neveneffecten binnen omliggend onderwijs?

4. Wat is het effect van het bieden van loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) gericht op de groene sector/mbo-groen niveau 4 aan TL-leerlingen op niet-groene scholen?
   a. Wat is het effect van het aanbieden van LOB aan TL-leerlingen op de positie van het AOC binnen de regionale context (in termen van leerlingenstromen in en naar een AOC en de VO-scholen in de regio), en daarop aansluitend het vervolgonderwijs?
   b. Waarin onderscheiden de voorlichting en LOB-activiteiten in het experiment zich van de 'reguliere' LOB-activiteiten in het vmbo-TL (buiten het experiment)?

1.5 Opzet van het onderzoek

Experiment Citaverde College
Op het Citaverde College zijn leerlingen door middel van vragenlijsten bevraagd naar drie belangrijke keuzemomenten die leerlingen doorlopen: de schoolkeuze, de sectorkeuze en de studiekeuze.
De vragenlijsten zijn afgenomen bij leerlingen op het Citaverde College, op de locaties Roermond en Nederweert. Om de uitkomsten in perspectief te zetten zijn ook scholen in het onderzoek betrokken, die niet met het experiment te maken hebben. Het betrof vier scholen in de omgeving van Roermond en twee scholen in Weert.

Waar het gaat om de schoolkeuze, zijn leerlingen in de eerste klas van de middelbare school bevraagd naar dingen die zij belangrijk vonden bij het maken van de schoolkeuze. Ook hun ouders zijn bevraagd. Er zijn twee metingen uitgevoerd: in 2008-2009 en in 2009-2010. Het onderzoek richt zich op leerlingen in de TL. In de brugklas zitten de leerlingen echter nog in gemengde groepen. Daarom zijn vragenlijsten afgenomen bij klassen waar leerlingen in zitten die een reële kans hebben om door te stromen naar de TL. Het gaat bijvoorbeeld om KGT-klassen, GL/TL-klassen of GL/TL/havo-klassen.

De vragenlijst over de sectorkeuze ging hoofdzakelijk in op de manier waarop leerlingen de sectorkeuze maken en de feitelijke keuze die zij uiteindelijk maken. Afhankelijk van het moment en het jaar waarin de leerlingen de sectorkeuze maken – halverwege of aan het eind van het tweede of derde leerjaar – zijn de vragenlijsten afgenomen. Er zijn twee metingen uitgevoerd. In 2008-2009 onder alle scholen, in 2009-2010 alleen bij het Citaverde College in Roermond en bij één school in de omgeving van het Citaverde College Roermond. Omdat de leerlingen op de andere scholen nog geen sectorkeuze hadden gemaakt, was het hier onmogelijk een tweede meting uit te voeren. De vragenlijsten zijn afgenomen bij leerlingen uit GL/TL-klassen of TL-klassen. Uitzondering is een Jenaplanschool waar wordt gewerkt in stamgroepen.

Waar het gaat om de studiekeuze zijn uitgestroomde leerlingen van de betreffende scholen bevraagd naar het proces rondom het kiezen van een studie. Deze oud-leerlingen zijn via post benaderd om een vragenlijst in te vullen. Ook hun ouders zijn benaderd. Er heeft één meting plaatsgevonden: in 2009-2010. In deze meting zijn oud-leerlingen bevraagd die in 2008-2009

examen hebben gedaan. De vragenlijsten zijn verstuurd naar leerlingen met een TL-diploma. Voor het Citaverde College Roermond zijn ook de GL-gediplomeerden bevraagd.
Met deze metingen zijn in totaal zes jaargroepen (cohorten) bevraagd. Het zijn leerlingen die tussen 2005-2006 en 2009-2010 zijn gestart in de brugklas op één van de scholen. Het is met de twee uitgevoerde metingen nog niet mogelijk om leerlingen binnen één cohort te volgen. Daarom worden in deze rapportage leerlingen uit verschillende cohorten vergeleken waar het gaat om de school-, sector- en studiekeuze.

In totaal hebben 919 leerlingen en 567 ouders een vragenlijst ingevuld over de schoolkeuze. 398 Leerlingen hebben een vragenlijst ingevuld over de gemaakte sectorkeuze. Daarnaast hebben 157 leerlingen en 191 ouders een vragenlijst over de studiekeuze ingevuld. In de bijlage staat een exact overzicht van aantallen afgenomen vragenlijsten per school/scholengroep.

Naast de vragenlijsten is gebruik gemaakt van diverse documenten van het Citaverde College en zijn cijfers gebruikt voor het in kaart brengen van de leerlingenstromen.

Experiment Edudelta College
In het experiment van het Edudelta College zijn leerlingen door middel van vragenlijsten bevraagd naar twee belangrijke keuzemomenten die leerlingen maken: de sectorkeuze en de studiekeuze. De vragenlijsten zijn afgenomen bij VO-scholen in het wervingsgebied van Edudelta College in Goes en in Barendrecht en bij het Edudelta College (mbo) zelf. Er zijn op drie VO-scholen in de omgeving van Goes/Zeeland vragenlijsten afgenomen en op vijf VO-scholen in de omgeving van Barendrecht/Middelharnis (omgeving Zuid-Holland zuid). Daarnaast zijn op de Edudelta College vestigingen Goes en Barendrecht vragenlijsten afgenomen waar het gaat om de instroom van deelnemers in het mbo-groen niveau 3 en 4.

Vragenlijsten rondom de sectorkeuze zijn afgenomen in 2009-2010. Afhankelijk van het moment waarop leerlingen de sectorkeuze maken, zijn vragenlijsten afgenomen in leerjaar drie of vier (naar de sectorkeuze die in leerjaar twee of drie is gemaakt). Leerlingen van twee scholen uit de omgeving Zeeland en vier scholen uit de omgeving Zuid-Holland Zuid hebben een vragenlijst ingevuld.

Waar het gaat om de studiekeuze zijn uitgestroomde leerlingen van de betreffende scholen bevraagd naar de gemaakte studiekeuze. Deze oud-leerlingen zijn via post benaderd om een vragenlijst in te vullen. Ook hun ouders zijn benaderd. De meting heeft plaatsgevonden in 2009-2010. In deze meting zijn oud-leerlingen en hun ouders die in 2008-2009 examen hebben gedaan bevraagd. De studiekeuzevragenlijst is afgenomen bij drie scholen in de omgeving van Zeeland en vijf scholen in de omgeving Zuid-Holland Zuid. De vragenlijst onder ouders is in de regio Zuid-Holland zuid bij vier scholen afgenomen.

Daarnaast is ook een vragenlijst afgenomen bij deelnemers die zijn ingestroomd in niveau 3 en 4 in het eerste jaar van het Edudelta College, locatie Goes en Barendrecht. De deelnemers is gevraagd naar de gemaakte studiekeuze en het proces wat heeft geleid tot deze keuze voor het mbo-groen. Ook is gevraagd naar de bekendheid en het beeld dat deelnemers hebben van het Edudelta College en de groene sector. Hier hebben twee metingen plaatsgevonden: in 2008-2009 en 2009-2010. Vanwege de geringe respons is de locatie Barendrecht alleen meegenomen in de meting van 2009-2010.

In totaal hebben 299 leerlingen de vragenlijst over de sectorkeuze ingevuld. Daarnaast hebben 153 leerlingen en 141 ouders een vragenlijst over de studiekeuze ingevuld. Ten slotte hebben ook 214 ingestroomde deelnemers van het Edudelta College een vragenlijst ingevuld. Bijlage 1 biedt een gedetailleerd overzicht van aantallen en respons.

Naast de vragenlijsten is gebruik gemaakt van cijfermateriaal, om de deelnemersstromen in kaart te brengen.

Rapport tweede meting
In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste en tweede meting in het kader van de monitoring en evaluatie van de beide experimenten. Hoewel het mogelijk is om op basis van de verzamelde informatie uitspraken te doen over de experimenten heeft het rapport nog sterk het karakter van een tussenrapportage. Er zijn weliswaar opvolgende metingen gedaan in verschillende schooljaren, maar in het ook langstlopende experiment - dat van Citaverde College- is het nu nog niet mogelijk om meerdere metingen van één jaargroep (cohort) met elkaar te vergelijken. Voor een zuiver beeld van het effect van de experimentele interventies is dat feitelijk wel gewenst.
Het experiment van het Edudelta College is door omstandigheden later op gang gekomen dan gehoopt, waardoor er op dit moment alleen nog een eerste meting is uitgevoerd, grotendeels voorafgaand aan het feitelijke experiment. Deze meting vatten we daarom op als nulmeting.

Inmiddels is besloten dat het onderzoek nog een derde meting zal omvatten. Over de uitkomsten daarvan wordt in een volgende rapportage bericht.

2 Experiment Citaverde College

2.1 Doel van het experiment en hoofdvragen

De centrale vraag van het experiment op het Citaverde College is of het lukt om – met het aanbieden van de TL en de groene invulling van de TL – meer leerlingen aan te trekken en om de doorstroom naar mbo-groen niveau 3 en 4 te vergroten. In feite is hier sprake van een keten van keuzemomenten: ouders en leerlingen moeten eerst kiezen om naar het groene vmbo te gaan, vervolgens moeten leerlingen in het derde leerjaar kiezen voor de theoretische leerweg en de sector groen en tenslotte nog voor een groene mbo-opleiding.
Deze keten van beslismomenten leidt tot drie hoofdvragen:

1. Lukt het om meer leerlingen van TL-niveau aan te trekken?
2. Lukt het om leerlingen vanuit de brugklas door te laten stromen naar de TL en naar de TL - sector groen en lukt het om hun belangstelling voor een vervolgopleiding in mbo-groen te wekken?
3. Lukt het om leerlingen vanuit de TL te laten kiezen voor mbo-groen?

We bespreken de uitkomsten van het onderzoek aan de hand van de drie vragen.

2.2 De keuze voor een vmbo-school

De eerste vraag bij het experiment van het Citaverde College is of het lukt om meer leerlingen van TL-niveau aan te trekken. Hierbij draait het om drie ontwikkelingen:

- de ontwikkeling van leerlingaantallen in de eerste klas;
- de ontwikkeling van het instroomniveau;
- de ontwikkeling in motieven bij de schoolkeuze.

Bovenstaande ontwikkelingen worden hieronder per locatie beschreven

2.2.1 Roermond

De ontwikkeling van leerlingenaantallen in de eerste klas
Op het Citaverde College in Roermond is het aantal leerlingen in de brugklas tussen het schooljaar 2005-2006 en 2009-2010 met bijna een derde afgenomen. Zaten in het schooljaar 2005-2006 nog 185 leerlingen in de brugklas, in het schooljaar 2009-2010 zijn dat er nog maar 126. Tabel 1 geeft een overzicht.

Tabel 1 – Ontwikkeling van het aantal leerlingen in de brugklas.

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Totaal aantal leerlingen in leerjaar 1	185	171	124	135	126
Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:					
KGT	89	87	66	72	72
Basis/Lwoo	96	84	58	63	54

Leerlingen met de potentie een TL-diploma te halen zitten op de locatie in Roermond in KGT-klassen. Uit bovenstaande tabel is zichtbaar dat de afname van het aantal leerlingen dat zich bevindt in deze klassen minder sterk is dan de daling van de leerlingenaantallen in de Basis/LWOO klassen. In de KGT-klassen zitten in 2009-2010 20 procent minder leerlingen dan in 2005-2006, maar is het aantal leerlingen stabiel gebleven ten opzichte van vorig schooljaar. In de Basis/LWOO klassen is de daling ten opzichte van 2005-2006 ruim 40 procent.
De daling van het aantal leerlingen op de locatie in Roermond moet bezien worden in een ruimere context. Het aantal vmbo-leerlingen op scholen in de omgeving van Roermond is ook afgenomen, met ruim een kwart ten opzichte van 2006-2007.
Naar verwachting zal de komende jaren het leerlingenaantal in het vmbo verder afnemen. Uit onderzoek van Vink e.a.[1] komt naar voren dat een daling van 25 procent van het aantal vmbo-leerlingen verwacht kan worden. In de regio Midden-Limburg en in het vmbo-groen onderwijs zal de daling naar verwachting nog iets groter zijn.

Met behulp van citoscores en schooladviezen van de ingestroomde leerlingen op het Citaverde College kan nader worden bekeken hoe het instroomniveau van de leerlingen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld.

De ontwikkeling van het instroomniveau
Leerlingen die in de KGT-klassen van het Citaverde College Roermond zitten hebben op de basisschool meestal een KL-, GL-, of TL-advies gekregen. Deze adviezen zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op de citoscore van de leerling. Leerlingen met een KL-advies hebben meestal een citoscore die varieert tussen de 524 en 528. Een leerling met een GL- of TL-advies heeft in het algemeen een citoscore tussen de 529 en 536.
Het Citaverde College hanteert bij het aannemen van nieuwe brugklasleerlingen een soepel aannamebeleid. Dat betekent dat zij slechts in beperkte mate rekening houden met de citoscore en het schooladvies van de leerling. Op deze manier krijgen leerlingen met een relatief lage citoscore toch een kans om op te stromen naar de GL of TL.
Tussen de start van het experiment in 2006-2007 en 2009-2010 is het aantal leerlingen met een citoscore van 529 of hoger – dus gelijk aan een GL/TL-advies – toegenomen van 25 procent naar 33 procent. De instroom van leerlingen met een citoscore tussen 520 en 528 – leerlingen met een KL-niveau – is gedaald van ruim 50 procent tot ruim een derde van de leerlingen. Het jaar 2009-2010 laat een daling zien van het percentage GL/TL-niveau. Het is onduidelijk wat daarvan de achtergrond is.

1 Vink, R., Vermeulen, M., Oosterling, M. von Bergh, M., & Peters, M. (2010). *Beroepsonderwijs Limburg 2020.* Tilburg: IVA.

Landelijke cijfers laten zien dat de afgelopen jaren weliswaar het aantal leerlingen in het havo/vwo gaat flink is toegenomen (van 33 procent in 1990 naar 46 procent in 2009) ten koste van het aantal leerlingen dat het vmbo doet, maar dat citoscores ongeveer stabiel zijn gebleven[2].

Tabel 2 – Ontwikkeling van het instroomniveau, uitgedrukt in citoscores.

		2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010	
BL	<520	24	20%	22	26%	19	21%	30	32%
KL	520-528	64	54%	30	36%	26	29%	33	35%
GL/TL	529-532	14	25%	19	38%	29	49%	17	33%
	>532	16		13		15		14	
	Aantal leerlingen met cito	118	100%	84	100%	89	100%	94	100%
	Geen Cito	39		40		46		30	
	Instroom	14		15		10		0	

Naast deze cijfermatige ontwikkelingen, kunnen we de motieven van leerlingen en hun ouders om voor het Citaverde College te kiezen nader bekijken.

De ontwikkeling van motieven bij de schoolkeuze
Leerlingen en hun ouders hebben bij het kiezen van een middelbare school verschillende motieven. Dit zijn gedeeltelijk algemeen geldende en daardoor ook niet onderscheidende motieven en gedeeltelijk onderscheidende en schoolspecifieke motieven.
We zien dat vrijwel alle ouders en een grote meerderheid van de leerlingen bij het maken van de schoolkeuze vier motieven het meest belangrijk vinden. Het zijn algemeen geldende en daardoor ook niet onderscheidende motieven voor de keuze van een *specifieke* school. Deze motieven zijn:
- dat de leerlingen naar een veilige school gaan, met weinig criminaliteit en agressie;
- dat er op de school een sfeer is waar leerlingen en docenten goed met elkaar omgaan;
- dat er op de school aandacht is voor leerlingen die extra begeleiding nodig hebben (bijvoorbeeld LWOO of ondersteuning bij dyslexie);
- dat er op de school discipline, orde en duidelijke regels zijn.

Ouders van de leerlingen vinden het bovendien erg belangrijk dat hun kind zelf naar de school wil gaan. Ook het goed bekend staan van de school en de omgang van de school met bijvoorbeeld spijbelen en lesuren die uitvallen zijn voor ouders belangrijke motieven om voor een bepaalde school te kiezen.

Leerlingen van het Citaverde College hebben daarnaast nog twee motieven waarmee ze specifiek voor deze school kiezen:
1. De keuze voor een groene opleiding: vmbo-groen, met uitzicht op mbo-groen.
   Leerlingen die kiezen vanwege dit motief zijn leerlingen die het belangrijk vinden dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding kan doen. Zij kiezen veelal voor het Citaverde College vanwege het aanbod van een specifieke sector, namelijk de sector groen en hebben een potentiële interesse in mbo-groen.

2 Kerncijfers OCW 2005-2009.

2. De keuze voor de TL en een breed aanbod van sectoren.
   Leerlingen die kiezen om het TL-motief zijn leerlingen die vanwege het aanbod van de TL op het Citaverde College kiezen voor deze school. Ook leerlingen die vanwege de mogelijkheid om met een extra theoretisch vak in de GL een TL-diploma kunnen halen voor het Citaverde College kiezen, horen bij deze groep.

Voor bijna tachtig procent van de leerlingen zijn de motieven 'groen' en 'TL' van speciaal belang om voor het Citaverde College Roermond te kiezen. Op basis van deze motieven onderscheiden we vier typen leerlingen:

- De Groene leerling (13% in 09-10). Leerlingen die, naast om algemene enkele meer algemene redenen, vooral voor de school kiezen vanwege het groene onderwijs. Voor deze leerlingen maakt het TL-aanbod niet uit.
- De TL-leerling (41% in 09-10). Leerlingen die vanwege het TL-aanbod voor de school kiezen en die geen specifieke belangstelling voor groen hebben.
- De Groene TL-leerling (25% in 09-10). Leerlingen die voor de combinatie van groen en TL kiezen.
- De overige leerlingen (21%), die noch vanwege groen, noch vanwege de TL voor de school hebben gekozen.

Het percentage type Groene leerling is laag. In 2009-2010 is het licht gestegen van 9 naar 13 procent, maar in aantallen gaat het nog altijd om een kleine groep (zie tabel 3). De totale groep met belangstelling voor groen is echter groter: nog eens 25 procent heeft bij de schoolkeuze belangstelling voor de combinatie van groen en TL. In hoofdstuk vier gaan we nader in op de kenmerken van deze twee groepen. Het blijkt dat het type Groene leerling heel zeker is in de keuze voor groen en die keuze ook vast lijkt te houden gedurende de schoolloopbaan. Voor het type Groene TL-leerling is groen echter eerder een aardige bijkomstigheid (zie verder hoofdstuk 4).

Tabel 3 – Motieven voor de keuze voor het Citaverde College

	2008-2009 72 KGT		2009-2010 72 KGT	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Groene leerling	6	9%	10	13%
TL-leerling	37	53%	31	41%
Groene TL-leerling	11	16%	19	25%
Andere motieven	12	17%	15	20%
Onbekend	4	6%	1	1%

Als we kijken naar de motieven die leerlingen noemen om voor de school in Roermond te kiezen, dan is duidelijk dat het TL-aanbod van de school een zeer belangrijke rol speelt. Ongeveer tweederde van de leerlingen kiest mede vanwege het TL-aanbod voor Citaverde Roermond. Daarmee is duidelijk, dat het kunnen aanbieden van de theoretische leerweg een wezenlijke factor is in het aantrekken van nieuwe leerlingen.

2.2.2 Nederweert

De ontwikkeling van leerlingenaantallen in de eerste klas
Op het Citaverde College in Nederweert is de afgelopen jaren het aantal leerlingen in de eerste klas flink toegenomen. Zaten er in 2005-2006 53 leerlingen in de brugklas, in 2009-2010 zijn dat er 150. Er is dus sprake van een bijna verdrievoudiging van het aantal leerlingen. Meer dan 80 procent van deze leerlingen zitten in GL/TL-klassen. De overige leerlingen zitten in een vmbo+-klas. De ontwikkeling van de instroom is zichtbaar in tabel 4.

Tabel 4 – Ontwikkeling van het aantal leerlingen in de brugklas

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Totaal aantal leerlingen in leerjaar 1	53	90	87	124	150
Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:					
GL/TL	46	76	81	106	124
VTL / vmbo+	7 vtl	14 vtl	6 vtl	18 vmbo+	26 vmbo+

Vmbo+-klassen bestaan sinds 2008-2009. In deze klassen krijgen leerlingen voor bepaalde vakken stof op havo-niveau aangeboden. Op deze manier wordt geprobeerd de slaagkans van leerlingen die na het vmbo naar de havo doorstromen te vergroten. Vóór 2008-2009 konden leerlingen kiezen voor de versnelde theoretische leerweg (VTL). Door een gebrek aan animo, is het aanbod van de VTL gestopt en is men doorgegaan met vmbo+-klassen.

Voor de komende 10 jaar wordt – evenals in de omgeving van Roermond – ook in de omgeving van Nederweert een daling van het aantal vmbo-leerlingen verwacht van ongeveer 25 procent (Vink e.a, 2010).

De ontwikkeling van het instroomniveau
Anders dan op de locatie Roermond speelt het aantrekken van leerlingen met een hoger niveau op de locatie Nederweert geen rol. Dat komt omdat in Nederweert alleen de GL en TL worden aangeboden. De ontwikkeling van de instroom – uitgedrukt in citoscores – is dan ook niet relevant voor het Citaverde College Nederweert.

De ontwikkeling van motieven bij de schoolkeuze
We zien dat ouders en leerlingen van de locatie Nederweert dezelfde vier algemeen geldende en niet onderscheidende motieven belangrijk vinden bij de keuze van een middelbare school. Dat betekent dat leerlingen en ouders belang hechten aan een veilige school, een goede sfeer, aandacht voor leerlingen die extra begeleiding vragen en discipline, orde en duidelijke regels. Verder vinden ouders het goed bekend staan van de school en de omgang met bijvoorbeeld spijbelen en uitgevallen lesuren belangrijk.

Ook de leerlingen van het Citaverde Nederweert kunnen worden getypeerd aan de hand van de twee Citaverde College-specifieke motieven groen en TL. Tabel 5 laat dit zien:

Tabel 5 – Motieven voor de keuze voor het Citaverde College

	2008-2009		2009-2010	
	124 G/T - vmbo+		150 G/T - vmbo+	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Groene leerling	6	5%	13	9%
TL-leerling	48	40%	65	45%
Groene TL-leerling	18	15%	10	7%
Andere motieven	36	30%	41	23%
Onbekend	11	9%	17	12%

15 tot 20 procent van de leerlingen kiest voor het Citaverde College om groene motieven. Een deel van hen kiest voor groen in combinatie met het aanbod van de TL. Ruim de helft van de leerlingen kiest voor de school om het aanbod van de TL, gedeeltelijk in combinatie met groene motieven. Het betreft ongeveer 70 leerlingen. Net als op de locatie Roermond kiezen jaarlijks ongeveer 10 leerlingen specifiek om groene redenen voor het Citaverde College in Nederweert. Een relatief grote groep van ongeveer 25 procent kiest om andere motieven dan de aanbod van het TL en de interesse in Groen voor het Citaverde College. In Nederweert gaat het hier vooral om leerlingen die voor de school kiezen vanwege zijn kleinschaligheid, overzichtelijkheid en (hiermee) ook de grote persoonlijke aandacht voor de leerling. Ook kiezen leerlingen bewust voor het Citaverde College omdat het VO in Weert een herstructurering heeft ondergaan. Vmbo-leerlingen op scholen in Weert moeten in de bovenbouw naar een andere locatie. Dit is voor een aantal leerlingen en ouders de reden om te kiezen voor het Citaverde College in Nederweert.
Ten opzichte van de locatie Roermond valt op dat zowel het groene motief als het TL-motief in Nederweert percentueel wat minder belangrijk gevonden worden. Het motief groen wordt waarschijnlijk door minder leerlingen belangrijk gevonden bij de schoolkeuze vanwege het feit dat het Citaverde College in Nederweert vroeger een categoriale mavo was, en geen groen onderwijs aanbood. Hierdoor kiezen minder leerlingen specifiek om dit motief voor het Citaverde College in Nederweert. Een reden dat het TL-motief in Nederweert kleiner is dan op de locatie Roermond is wellicht te verklaren doordat het aanbod van de TL op de locatie Roermond relatief nieuw is en hierdoor extra leerlingen aantrekt. In Nederweert is het TL-aanbod altijd al aanwezig geweest, waardoor dit mogelijk als vanzelfsprekend wordt gezien en minder vaak als specifiek motief wordt genoemd.

2.2.3 Conclusie

De eerste vraag die centraal staat bij het experiment op het Citaverde College is of het lukt om meer leerlingen van TL-niveau aan te trekken in de brugklas.
De afgelopen jaren is het leerlingenaantal in de brugklas van de locatie Roermond gedaald met ruim een derde. Deze daling is deels te verklaren door een algemene daling van het aantal leerlingen op scholen in de omgeving van Roermond. De daling van het aantal KGT-leerlingen daalt echter relatief minder sterk dan het aantal leerlingen in de Basis/LWOO-klassen. Het afgelopen schooljaar is het aantal KGT-leerlingen zelfs stabiel gebleven. Binnen de groep KGT-leerlingen is een stijging van het instroomniveau te zien; er komen meer leerlingen binnen met een citoscore op GL/TL-niveau, en minder met KL-niveau.

Bij de keuze voor het Citaverde College in Roermond zien we dat ruim tweederde van de leerlingen het aanbod van de TL belangrijk vindt in de keuze voor het Citaverde College, al dan niet in combinatie met groen. Een kwart tot een derde van de leerlingen noemt het aanbod van groen als motief bij de keuze, relatief vaak in combinatie met het aanbod TL. Een kleine, maar stabiele groep van jaarlijks ongeveer 5-10 leerlingen kiest specifiek om het motief groen voor het Citaverde College in Roermond.
Ondanks een absolute daling van het aantal leerlingen, kan geconcludeerd worden dat er wel sprake is van een relatieve stijging van het aantal leerlingen met TL-niveau in de brugklassen van de locatie Roermond.

Op de locatie Nederweert is de situatie anders dan in Roermond. Het aantal leerlingen is de afgelopen jaren juist flink gegroeid, en bijna verdrievoudigd. Vrijwel alle leerlingen die instromen op het Citaverde College in Nederweert hebben een GL- of TL- advies. Dat heeft te maken met het aanbod van de leerwegen in Nederweert: alleen GL en TL. De groei van het aantal leerlingen is dan ook te danken aan andere factoren dan het experiment. Met name de kleinschaligheid van de school en persoonlijke aandacht voor de leerling spelen een rol in deze toename. Het feit dat ongeveer 25 procent van de leerlingen om andere redenen dan het aanbod van de TL en de groene invulling van het vmbo voor het Citaverde College in Nederweert kiest, bevestigt dit beeld.
Ruim de helft van de leerlingen laat het aanbod van de TL wel een expliciete rol spelen bij de keuze voor de school, al dan niet in combinatie met de groene invulling van het vmbo. Ongeveer 15 tot 20 procent van de leerlingen kiest om groene motieven voor het Citaverde College, deels samen met het aanbod van de TL. De specifieke interesse in groen is op de locatie Nederweert relatief lager dan in Roermond. Hoewel op beide locaties jaarlijks rond de tien leerlingen specifiek om groene redenen voor het Citaverde College kiezen, gaat het in Nederweert om een kleiner percentage: er zitten immers meer leerlingen in de brugklas. Bij het experiment op de locatie Nederweert wordt meer ingezet op het groen invullen van het vmbo, en minder op het aantrekken van (extra) leerlingen op TL-niveau. De volgende paragraaf gaat hier verder op in.

2.3 De keuze voor een sector in het vmbo

De tweede vraag die bij het experiment op het Citaverde College centraal staat is of het lukt om leerlingen vanuit de brugklas door te laten stromen naar de TL en naar de sector groen (in de TL) en hun belangstelling voor een vervolgopleiding in het mbo-groen te wekken. Hierbij zijn drie onderwerpen van belang:
- de ontwikkeling van de doorstroom naar de TL;
- de ontwikkeling van de keuze voor de sector groen in de TL;
- de ontwikkeling van de belangstelling voor mbo-groen.

2.3.1 Roermond

De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL
In een vorige paragraaf kwam al naar voren dat het Citaverde College in Roermond erin slaagt om binnen een daling van het aantal leerlingen, toch relatief meer leerlingen op TL-niveau aan te trekken. Om nog meer leerlingen de kans te bieden uit te stromen op GL- of TL-niveau hanteert het Citaverde College in Roermond een ruim aannamebeleid ten tijde van de schoolkeuze.

Er vindt slechts een beperkte selectie plaats op het niveau van de leerling. Hierdoor krijgen leerlingen met een schooladvies of citoscore dat lager ligt dan GL- of TL-niveau toch de kans om door te stromen naar de GL/TL.
Aan het einde van leerjaar twee wordt door de school voor elke leerling de definitieve beslissing gemaakt over naar welke leerweg de leerling zal doorstromen. Voor de leerlingen in de KGT-klassen betekent dit een keuze voor doorstroom naar de KL of richting GL/TL. Deze determinatie vindt plaats op basis van twee criteria: inzicht (telt voor 60 procent mee) en inzet (telt voor 40 procent mee).
De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL – en de opstroom richting TL kan op twee manieren worden bekeken:
- de ontwikkeling in de verhouding tussen het aantal KL-leerlingen en het aantal GL/TL-leerlingen (vanuit de KGT-klassen) ;
- het percentage leerlingen in de GL/TL-klassen dat een schooladvies op KL-niveau of lager heeft gehad.

In de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010 zat ongeveer 45 procent van de (oorspronkelijk) KGT-leerlingen in de derde klas in een KL-klas. 55 Procent van de leerlingen zat in de GL/TL. Dit is een toename van een derde ten opzichte van de start van het experiment in 2006-2007, toen ongeveer 40 procent van de leerlingen in een GL/TL-klas zat en 60 procent van de leerlingen in een KL-klas. Tabel 6 laat dit zien.

Tabel 6 – Verhouding tussen het aantal KL- en GL/TL-leerlingen

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Totaal aantal leerlingen in leerjaar 3 in KL en GL/TL	126	115	126	95
Uitgesplitst naar leerweg/combinatie van leerwegen:				
Aantallen leerlingen in leerjaar 3 GL/TL	48	75	69	51
% van totaal	38%	65%	55%	54%
Aantallen leerlingen in leerjaar 3 KL	78	40	57	44
% van totaal	62%	35%	45%	46%

Naast de verhouding tussen het aantal KL- en GL/TL-leerlingen is de ontwikkeling in de doorstroom naar de GL/TL ook af te leiden uit het schooladvies dat de GL/TL-leerlingen hebben gekregen in groep 8. Ongeveer 40 procent van de leerlingen uit deze klassen geeft aan op de basisschool een schooladvies te hebben gekregen op KL-niveau of lager. Op andere scholen in de omgeving van Roermond met GL/TL- of TL-klassen heeft vrijwel niemand een schooladvies gehad dat gelijk of lager was dan KL. Op scholen waar de aandacht meer ligt op beroepsgerichte leerwegen, zoals GL (zonder TL) of gemixte leerwegen, geven leerlingen wel ongeveer even vaak aan een advies op KL-niveau of lager te hebben gehad.

De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen
Op het Citaverde College in Roermond maken leerlingen in de loop van het derde jaar de keuze voor een sector. De sectorkeuze is in de TL eigenlijk meer een vakkenpakketkeuze, omdat beroepsgerichte vakken geen onderdeel uitmaken van de TL. Wel maken leerlingen in het laatste jaar een sectorwerkstuk, waarmee zij inkleuring kunnen geven aan de door hen gekozen sector.

In Roermond volgen alle leerlingen in de GL/TL echter toch een beroepsgericht vak. Dit beroepsgerichte vak is het Groene Leertraject (GLT) en is voor alle leerlingen ‘vrijwillig verplicht’. Alle leerlingen maken op deze manier kennis met de sector Groen, óók de leerlingen die voor een andere sector (vakkenpakket) hebben gekozen. Door alle leerlingen het beroepsgerichte GLT aan te bieden, ontstaat de mogelijkheid om 'terug te vallen' naar de GL.

Het Groene Leertraject is competentiegericht vorm gegeven. Leerlingen voeren de lesstof zelfstandig of in groepjes uit en de docent heeft een meer begeleidende rol. Het GLT bestaat uit een aantal contexten, namelijk Ontwerp en creatie, Dier en zorg, Groene ruimte en Voeding en gezondheid. Door middel van de contexten kunnen leerlingen zich oriënteren op de groene sector. Dat doen zij door aan het eind van het tweede leerjaar drie van de vier contexten te kiezen. Daarnaast kunnen zij de context SDRV als vierde context kiezen. In het derde en vierde leerjaar laten ze twee contexten vallen. In één context wordt uiteindelijk een examen gedaan. Dit examen is competentiegericht vormgegeven.

Ondanks dat bijna elke leerling het GLT volgt en dus een groen beroepsgericht vak volgt, kiezen leerlingen toch voor een sector (vakkenpakket) in het derde jaar. Ongeveer de helft van de leerlingen kiest voor de sector Groen in de TL. Daarnaast kiest een aanzienlijk deel van de leerlingen voor de sector Zorg en Welzijn. In 2009-2010 koos 40 procent voor deze sector, in 2008-2009 was dat ongeveer een derde. De overige leerlingen kiezen voor de sectoren Techniek of Economie.
In alle sectoren, behalve de sector Economie, bestaat de terugvaloptie richting de GL. Door de juiste combinatie van vakken te kiezen in deze sectoren kan namelijk ook de TL - sector Groen ‘gereconstrueerd’ worden, mocht de leerling terugvallen richting GL. De meeste leerlingen die voor de sector Economie hebben gekozen, hebben geen terugvaloptie richting de GL; het vakkenpakket biedt hier geen mogelijkheden voor. Meestal volgen zij daarom ook niet het Groene Leertraject. Bijna alle leerlingen die de sector Economie volgen willen doorstromen richting havo. Het vakkenpakket van deze sector bereidt hier het beste op voor.

Een aanzienlijk deel van de leerlingen kiest dus voor de sector Groen in de GL/TL. Dat heeft waarschijnlijk deels te maken met leerlingen die in het derde leerjaar al weten dat het halen van een TL-diploma voor hen niet haalbaar is. Omdat in de GL alleen de sector Groen wordt aangeboden (alleen voor de sector Groen bestaat immers een beroepsgericht vak op de locatie Roermond), zullen de leerlingen die weten dat de TL voor hen niet haalbaar is, automatisch voor de sector Groen kiezen.
Op de scholen in de omgeving van Roermond wordt bijna niet voor de sector Groen gekozen op het vmbo, ondanks dat op bijna alle scholen deze sector wel wordt aangeboden als vakkenpakketkeuze in de TL. Op een beperkt aantal scholen, waar een groot gedeelte van de leerlingen de GL volgt, wordt de sector Groen niet aangeboden. Dit komt doordat er geen beroepsgerichte invulling van deze sector wordt gegeven op deze scholen.

De ontwikkeling van de belangstelling voor mbo-groen
Leerlingen laten de keuze voor een sector in het vmbo vooral afhangen van dingen die ze later willen gaan doen: de vervolgopleiding na het vmbo, het beroep dat ze later willen gaan uitoefenen en de kans op een (goede) baan. Daarnaast spelen ook meer praktische aspecten een rol. Ruim driekwart van de leerlingen geeft aan dat ze ook goed willen zijn in de vakken die horen bij de sector. Leerlingen die daar twijfels over hebben, zullen dus voor een andere sector kiezen in het vmbo.

Ondanks de focus op vervolgopleiding en beroep bij de sectorkeuze, hebben lang niet alle leerlingen die voor de sector Groen gekozen hebben in het vmbo ook belangstelling voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. Een relatief klein, maar stabiel groepje van ongeveer tien leerlingen geeft aan interesse te hebben in een vervolgopleiding in het mbo-groen. Dat is ongeveer een kwart tot een derde van het aantal leerlingen dat voor de TL sector Groen heeft gekozen. De meeste leerlingen in de sector Groen hebben dus (nog) geen interesse in het mbo-groen op het moment dat ze de sectorkeuze hebben gemaakt. Gedeeltelijk is dit te verklaren door de leerlingen die al weten dat de TL niet haalbaar is voor hen. Zij zijn immers verplicht de sector Groen te volgen (enige sector in de GL), maar hebben niet allemaal ook belangstelling voor het mbo-groen.

2.3.2 Nederweert

De ontwikkeling van de doorstroom naar de TL
Eerder kwam al naar voren dat het Citaverde College in Nederweert – anders dan de locatie Roermond – alleen de GL en TL aanbiedt. De leerlingen die in de brugklas instromen op deze school zijn bijna allemaal leerlingen met minimaal een GL-advies. De doorstroom naar de TL – en ontwikkelingen hierin – zijn voor de locatie Nederweert dan ook niet relevant.

De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen
Aan het einde van het derde leerjaar maken de leerlingen op de locatie Nederweert de keuze voor een sector in het vmbo. Voorafgaand aan deze keuze volgen alle leerlingen in het derde leerjaar het beroepsgerichte vak Landbouwbreed (LBB). Dit vak is sinds het schooljaar 2009-2010 verplicht voor iedereen. De leerlingen hoeven hier echter niet ook verplicht examen in te doen. In 2008-2009 volgde ruim de helft van de leerlingen het vak.
Door middel van het verplicht aanbieden van LBB, wordt in Nederweert vorm gegeven aan het groen invullen van de TL – kern van het experiment op deze locatie. Alle leerlingen maken door deze verplichtstelling kennis met de sector Groen. Op deze manier wordt geprobeerd om meer leerlingen ook voor de sector Groen in de TL te laten kiezen.
Landbouwbreed is een beroepsgericht programma dat vergelijkbaar is met het Groene Leertraject. Qua invulling kent het wel enkele verschillen. LBB bestaat uit verschillende programmaonderdelen die allemaal ingaan op een bepaald thema binnen de sector Groen. Er zijn bijvoorbeeld de onderdelen bloem, plant en dier. Leerlingen kunnen zelf kiezen in welke volgorde ze deze onderdelen behandelen, maar moeten uiteindelijk wel alle onderdelen gevolgd hebben. De leerlingen werken voornamelijk in groepjes, via competentiegericht onderwijs. De docent heeft hierin vooral een begeleidende rol. In tegenstelling tot de locatie Roermond maakt in Nederweert LOB geen onderdeel uit van het vak LBB. Dit is in Nederweert een apart programma.

In 2009-2010 hebben 13 leerlingen voor de sector Groen in het vmbo-TL gekozen. Dit is 17 procent van de leerlingen. Andere sectoren worden in Nederweert dus veel vaker gekozen. Met name de sector Zorg en Welzijn (ongeveer een derde) en de sector Economie (40 procent) worden veel gekozen. Ten opzichte van 2008-2009 is het aantal leerlingen dat heeft gekozen voor de sector Groen in de TL echter gegroeid van 7 naar 17 procent: een verdubbeling in aantal leerlingen.
Mogelijk is sprake van een daadwerkelijke toename in de interesse in de sector Groen. In relatie tot voorgaande jaren lijkt sprake van een trendbreuk. Tussen 2005-2006 en 2008-2009 kozen nooit meer dan 7 leerlingen voor de sector Groen in het vmbo, ongeacht het totale aantal

leerlingen in de derde klas. Dit jaar zijn er 13 leerlingen die voor deze sector kiezen. De komende jaren zal duidelijk moeten worden of er inderdaad sprake is van een toename in het aantal leerlingen dat voor deze sector in het vmbo kiest en of er dus een effect is van het groen inkleuren van de vmbo-opleiding in Nederweert.
Op de school in de omgeving van Nederweert wordt weinig voor de vmbo sector Groen gekozen, door minder dan 10 procent van de leerlingen.

De ontwikkeling van de belangstelling voor mbo- groen
In 2008-2009 toonden vijf leerlingen (5 procent) belangstelling voor het volgen van een opleiding in het mbo-groen na het vmbo; ongeveer evenveel leerlingen als het aantal leerlingen dat voor de sector Groen had gekozen in het vmbo(-TL). De locatie Roermond vertoont hier een heel ander beeld, daar hebben immers veel minder leerlingen belangstelling voor mbo-groen in verhouding tot het aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo heeft gekozen.
Voor 2009-2010 zijn geen gegevens bekend over het aantal leerlingen met belangstelling voor mbo-groen in Nederweert. Als de lijn over 2008-2009 echter wordt doorgetrokken naar 2009-2010 zou dit betekenen dat ongeveer tien tot vijftien leerlingen belangstelling zouden hebben in een opleiding in het mbo-groen – namelijk een vergelijkbaar aantal als het aantal leerlingen dat de sector Groen heeft gekozen in het vmbo.

2.3.3 Conclusie

De tweede vraag die centraal staat bij het experiment op het Citaverde College is of het lukt om leerlingen vanuit de brugklas door te laten stromen naar de TL en naar de sector groen in het vmbo en hun belangstelling voor een vervolgopleiding in het mbo-groen te wekken.
Het Citaverde College in Roermond heeft een soepel aannamebeleid bij het aannemen van leerlingen in het eerste jaar. Hiermee krijgen leerlingen de kans om met een lager schooladvies toch door te stromen richting de GL/TL. Dit beleid lijkt effectief te zijn. Ten eerste is de afgelopen jaren de verhouding tussen het aantal KL-leerlingen en GL/TL leerlingen in het derde jaar veranderd; meer leerlingen uit de KGT-(brug)klassen stromen door naar een GL/TL-klas ten opzichte van 2006-2007. Ten tweede heeft 40 procent van de leerlingen in de GL/TL-klassen een schooladvies gehad dat op KL-niveau of lager lag.
Ongeveer de helft van de leerlingen in de GL/TL-klassen kiest in het derde jaar voor de sector Groen. Daarnaast krijgen alle leerlingen – ook die niet voor de sector groen kiezen – het beroepsgerichte vak het Groene Leertraject, waardoor iedereen in aanraking komt met de sector Groen en er een terugvaloptie ontstaat richting de GL. Ondanks dat de helft van de leerlingen de sector Groen kiest in de GL/TL-klassen, heeft maar een kleine groep van ongeveer tien leerlingen daadwerkelijk interesse in het volgen van een groene mbo-opleiding.
Het Citaverde College in Roermond lijkt dus wel te slagen in het laten doorstromen van leerlingen richting de TL. De belangstelling voor groen lijkt vooralsnog relatief klein en stabiel: hoewel een grote groep leerlingen kiest voor de vmbo sector Groen, heeft maar een kleine groep leerlingen daadwerkelijk interesse in een vervolgopleiding in het mbo-groen.

Op het Citaverde College in Nederweert staat de groene invulling van het vmbo centraal in het experiment. Dat wordt hoofdzakelijk ingekleurd door het verplicht aanbieden van het vak Landbouwbreed. Alle leerlingen volgen dit vak in het derde jaar. Aan het eind van het derde leerjaar kiezen zij vervolgens voor een sector.

In 2009-2010 hebben 13 leerlingen (17 procent) gekozen voor de vmbo sector Groen, een verdubbeling ten opzichte van 2008-2009. De sectoren Zorg en Welzijn en Economie zijn echter veel groter.
In 2008-2009 bleek dat het aantal leerlingen dat koos voor de sector Groen in de GL/TL-klassen ongeveer even groot was als het aantal leerlingen dat ook interesse had in mbo-groen. Als deze lijn wordt doorgetrokken naar 2009-2010 zou dit betekenen dat ook het aantal leerlingen met belangstelling voor mbo-groen is verdubbeld. Ook over langere termijn bekeken, lijkt er in 2009-2010 sprake van een toename in het aantal leerlingen met interesse in groen. Mogelijk is deze toename een effect van het groen invullen van het vmbo – door verplichtstelling van het vak Landbouwbreed. De komende jaren zal moeten blijken of deze toename geen toevallige schommeling is, maar zichtbaar blijft en mogelijk verder doorzet.
Een interesse in mbo-groen in het derde leerjaar moet zich echter vertalen in de daadwerkelijke studiekeuze na het vierde leerjaar. Dit wordt in de volgende paragraaf besproken.

2.4 De keuze voor een opleiding in het mbo

De laatste vraag die bij het experiment op het Citaverde College centraal staat is of het lukt om leerlingen vanuit de TL in het vmbo te laten kiezen voor het mbo-groen.

2.4.1 Roermond

In 2008-2009 stroomde 23 procent van de TL-gediplomeerden en 13 procent van de GL-gediplomeerden van het Citaverde College in Roermond door naar een opleiding in het mbo-groen. In totaal gaat het om 15 leerlingen. Ook in de twee schooljaren daarvoor kozen jaarlijks ongeveer 15 leerlingen voor een mbo-groen opleiding. Omdat in deze jaren het totale aantal leerlingen in de vierde klas iets kleiner was, gaat het om iets grotere percentages. De meeste leerlingen kiezen echter voor een mbo-opleiding in de sector Zorg en Welzijn. Jaarlijks kiest een derde tot de helft van de leerlingen voor een mbo-opleiding in deze sector. Vrijwel geen leerlingen kiezen voor een vervolg op de havo, het gaat jaarlijks om maximaal twee leerlingen; minder dan vijf procent.
Op scholen in de omgeving van Roermond kiezen maar heel weinig leerlingen voor een mbo-groen opleiding. In 2008-2009 gaf vijf procent van de leerlingen aan voor een mbo-opleiding in de sector Groen gekozen te hebben.

2.4.2 Nederweert

12 Leerlingen die in 2008-2009 op de locatie Nederweert examen hebben gedaan in de TL zijn doorgestroomd naar het mbo-groen. Dit is 18 procent van het totaal aantal leerlingen. Ten opzichte van het schooljaar 2007-2008 is dit een flinke toename: toen kozen slechts vier leerlingen voor een groene mbo-opleiding – 7 procent van de leerlingen. Net als het beeld bij de sectorkeuze kiezen leerlingen bij de studiekeuze vooral voor opleidingen in de sectoren Zorg en Welzijn en Economie. Meer dan de helft van de leerlingen kiest voor een mbo-opleiding in een van deze sectoren. Ongeveer 10 procent van de leerlingen kiest ervoor om door te stromen richting de havo.

Op de scholen in de omgeving van Weert wordt nauwelijks gekozen voor mbo-groen. Leerlingen daar kiezen voornamelijk voor andere sectoren. Ook kiest ongeveer één op de vijf leerlingen voor een vervolg op de havo.

2.4.3 Conclusie

Op het Citaverde College in Roermond kiezen jaarlijks ongeveer 15 leerlingen voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. De afgelopen jaren is dit aantal ongeveer stabiel gebleven. In 2009-2010 stroomt het eerste cohort leerlingen uit dat al bij de schoolkeuze heeft kunnen kiezen voor het aanbod van de TL. Dan zal moeten blijken of ook een toename zichtbaar wordt van leerlingen die kiezen voor een opleiding in het mbo-groen.
In vergelijking met de school- en sectorkeuze kiezen uiteindelijk bij de studiekeuze iets meer leerlingen voor mbo-groen. Zien we dat op het moment van de schoolkeuze en sectorkeuze een groepje van vijf tot tien leerlingen te typeren is als een groene leerling, uiteindelijk kiezen jaarlijks ongeveer 15 leerlingen daadwerkelijk voor mbo-groen.

In Nederweert is het aantal leerlingen dat voor mbo-groen kiest veel kleiner dan in Roermond. Mogelijk speelt hier ook het gegeven dat de locatie Nederweert geen mbo-opleidingen in huis heeft een rol in. Leerlingen moeten verder reizen voor een groene mbo-opleiding, waardoor zij wellicht voor een opleiding in een andere sector dichter bij huis kiezen. Toch is tussen 2007-2008 en 2008-2009 het aantal leerlingen dat doorstroomt naar een mbo-groen opleiding toegenomen: van vier tot 12. Omdat gegevens van meerdere jaren geleden ontbreken, zal de komende jaren moeten blijken of de toename uit 2008-2009 zal doorzetten.
In vergelijking met het aantal leerlingen dat interesse toont in groen in de brugklas en bij de sectorkeuze is ook voor Nederweert zichtbaar dat uiteindelijk iets meer leerlingen daadwerkelijk voor mbo-groen kiezen. Bij de school- en sectorkeuze zijn ongeveer vijf tot tien leerlingen die interesse hebben in de sector Groen op het vmbo of belangstelling tonen voor mbo-groen. Bij de daadwerkelijke keuze aan het eind van het vierde leerjaar kiezen iets meer leerlingen voor mbo-groen.

2.5 Resultaten van het experiment bij het Citaverde College

Op basis van de in de voorgaande paragrafen beschreven informatie kan een antwoord worden gegeven op de vraag die centraal staat bij het experiment op het Citaverde College: lukt het om met het aanbieden van de TL en een groene invulling van de TL meer leerlingen aan te trekken op het Citaverde College om hiermee de doorstroom naar mbo-groen niveau 3 en 4 te vergroten?

2.5.1 Conclusies

De afgelopen jaren kozen jaarlijks ongeveer tien leerlingen op het Citaverde College in Roermond specifiek om groene motieven voor het Citaverde College. Er lijkt sprake te zijn van een kleine, maar stabiele ‘harde kern’ van leerlingen die al bij de schoolkeuze gemotiveerd is voor de sector Groen (in het vmbo (TL) en in het mbo).

Naast deze 'harde kern' van groene leerlingen, bestaat een schil van leerlingen waarbij groene motieven ook een rol spelen bij de keuze, maar in combinatie met andere motieven, zoals het aanbod van de TL. Dit aanbod van de TL, in combinatie met het aanbod Groen, trekt een nieuw potentieel aan leerlingen. Deze groep lijkt toe te nemen: van 11 leerlingen in 2008-2009 naar 19 leerlingen in 2009-2010.
Daarnaast kiest een aantal leerlingen specifiek om het aanbod van de TL voor het Citaverde College. De locatie Roermond lijkt er in te slagen om steeds meer leerlingen van TL-niveau aan te trekken. Naast het feit dat veel leerlingen aangeven dat het aanbod van de TL een belangrijk motief was bij de keuze voor het Citaverde College, is dit ook terug te zien in de cijfers: de afgelopen jaren is het aantal leerlingen met bijna een derde afgenomen, maar het aantal leerlingen met een GL/TL-advies is relatief gezien wél toegenomen.

Bij het maken van de sectorkeuze heeft ook een klein – maar stabiel groepje van ongeveer tien leerlingen interesse in het volgen van een mbo-groen opleiding na het vmbo. Net als bij de schoolkeuze gaat het om een 'harde kern'. Veel meer leerlingen kiezen voor de sector Groen in de TL, maar de meeste van deze leerlingen tonen (nog) geen belangstelling in mbo-groen. Alle leerlingen – ook die niet voor de sector Groen kiezen op het vmbo – krijgen wel te maken met deze sector, doordat elke leerling het Groene Leertraject volgt. Dit is een beroepsgericht vak, waardoor alle leerlingen in aanraking komen met de sector Groen en tevens een terugvalmogelijkheid richting de GL ontstaat.

Op het moment dat leerlingen de definitieve keuze maken voor een opleiding na het vmbo, kiezen jaarlijks ongeveer 15 leerlingen voor een opleiding in het mbo-groen. Naast de 'harde kern' van leerlingen, die al op het moment van de schoolkeuze en sectorkeuze interesse hadden in (mbo-) groen, kiezen uiteindelijk dus iets meer leerlingen voor een groene mbo-opleiding.

In Nederweert is een ander beeld zichtbaar. In vergelijking met de locatie Roermond zijn er in Nederweert minder leerlingen die belangstelling tonen voor Groen. Gezien het oude mavo-karakter van de school (in tegenstelling tot de groene historie op de locatie Roermond), is het niet verassend dat minder leerlingen belangstelling hebben voor Groen. Toch is tussen 2008-2009 en 2009-2010 een verandering waarneembaar.
Over de hele linie – bij de schoolkeuze en bij de sectorkeuze – is tussen 2008-2009 en 2009-2010 het aantal leerlingen dat voor Groen kiest toegenomen. In 2008-2009 konden ongeveer vijf tot tien leerlingen worden getypeerd als 'groen'. Zij kozen specifiek voor de school vanwege hun interesse in Groen. Ook bij de sectorkeuze kozen vijf tot tien leerlingen voor de sector Groen in de TL en hadden ongeveer vijf leerlingen belangstelling voor het volgen van een groene mbo-opleiding na het vmbo. In 2009-2010 is het aantal leerlingen dat bij de school- en sectorkeuze groen gemotiveerd is, verdubbeld, naar ongeveer 10-15 leerlingen.
Mogelijk heeft dit te maken met de invulling van het experiment. In Nederweert maakt het beroepsgerichte vak landbouwbreed een belangrijk onderdeel uit van de groene invulling van het vmbo. In 2009-2010 is dit vak voor het eerst verplicht voor alle leerlingen in het derde jaar. Mogelijk heeft dit bij meer leerlingen de interesse voor de sector Groen in het vmbo gewekt, en heeft daarom een verdubbeling in het aantal leerlingen dat voor de sector Groen kiest plaatsgevonden. De komende jaren zal dit beeld zich echter moeten voortzetten.
Bij het kiezen van een vervolgopleiding is ook sprake van een toename in het aantal leerlingen dat voor mbo-groen kiest: van vier leerlingen in 2007-2008 naar 12 leerlingen in 2008-2009.

2.5.2 Beschouwing

De komende jaren zal moeten blijken of meer leerlingen besluiten te kiezen voor het mbo-groen, als gevolg van het aanbieden van de TL (locatie Roermond) en de specifieke groene invulling van de TL (locatie Nederweert).
In Roermond behoorden leerlingen die in 2008-2009 examen deden in het vmbo en kozen voor een vervolgopleiding nog niet tot de echte experimentgroep: zij zaten al op het Citaverde College voordat de TL-licentie werd verleend, en hebben dus bij de schoolkeuze niet bewust kunnen kiezen voor het aanbod van de TL. De leerlingen van de locatie Nederweert die aan het einde van het schooljaar 2008-2009 kozen voor een vervolgopleiding hebben wel al de invulling van het experiment meegemaakt: zij zaten bij de start van het experiment in het derde leerjaar en hebben dus al iets meegekregen van de groene invulling van het vmbo, namelijk het vak Landbouwbreed. Mogelijk is de toename in het aantal leerlingen dat voor mbo-groen heeft gekozen ten opzichte van 2007-2008 daar een effect van. De komende jaren zal zich dit echter verder moeten bewijzen.

3 Experiment Edudelta College

3.1 Doel van het experiment en hoofdvragen

Het experiment bij het Edudelta College bestaat uit een voorlichtingscampagne ("100% ondernemend") gericht op leerlingen uit de TL. Doel van de voorlichtingscampagne is het opbouwen van naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid om hiermee de instroom van TL-deelnemers in de opleidingen van Edudelta College op niveau 3 en 4 te vergroten. In het aantrekken van TL-leerlingen naar het Edudelta College is – redenerend vanuit een keten van keuzemomenten – sprake van twee belangrijke keuzemomenten: de keuze voor een sector in de TL – namelijk de sector groen en de vervolgkeuze voor het mbo-groen bij het Edudelta College op niveau 3 en 4.
Deze beslismomenten leiden tot de twee hoofdvragen die centraal staan:

1. Lukt het om meer leerlingen in de TL op VO-scholen in de regio te laten kiezen voor de sector Groen in de TL en de bekendheid van het Edudelta College te vergroten?
2. Lukt het om TL-leerlingen uit VO-scholen in de regio te laten kiezen voor mbo-groen, niveau 3 en 4 van het Edudelta College?

De activiteiten die plaatsvinden in het kader van de voorlichtingscampagne zijn in 2009-2010 van start gegaan. De meting heeft plaatsgevonden in de eerste helft van het schooljaar 2009-2010, het experiment, althans de campagne, moest toen grotendeels nog van start gaan. De resultaten vormen daarom een nulmeting.

3.2 De keuze voor een sector in het vmbo

De eerste vraag die bij het experiment van het Edudelta College centraal staat, is of het lukt om meer leerlingen in de TL op VO-scholen in de regio te laten kiezen voor de sector Groen in de TL en de bekendheid van het Edudelta College te vergroten. Twee onderwerpen zijn hierbij belangrijk:

- de ontwikkeling van de keuze voor de sector groen in het vmbo;
- de ontwikkeling van de bekendheid van het Edudelta College.

3.2.1 De ontwikkeling van de keuze voor de sector groen in het vmbo

Op de VO-scholen in de regio Zeeland en Zuid-Holland zuid kiezen maar enkele leerlingen voor de sector Groen in de TL: omgeving Zeeland 4 procent, omgeving Zuid-Holland zuid 1 procent. In beide regio's komen de leerlingen van één school. Op de andere scholen is dan ook helemaal niet voor de sector Groen gekozen in de TL, ondanks dat de scholen de sector groen (het vakkenpakket) wel aanbieden in de TL. Wel lijkt de voorlichting over de vmbo sector Groen op de scholen minder vaak gegeven te worden ten opzichte van andere sectoren, met name in de regio Zeeland. Maar ongeveer 10 procent van de leerlingen in deze regio geeft aan voorlichting over de sector Groen gehad te hebben, terwijl meer dan de helft van de leerlingen aangeeft over elk van de andere sectoren voorlichting te hebben gehad. In de omgeving van Zuid-

Holland zuid geeft ruim een derde van de leerlingen aan voorlichting over de sector Groen te hebben gehad. Maar ook daar geeft minimaal de helft van de leerlingen aan over alle andere sectoren te zijn voorgelicht.
De leerlingen kiezen voornamelijk voor de sector Economie. Bijna de helft van de leerlingen maakt deze keuze. De sectoren Zorg en Welzijn en Techniek worden door ongeveer een kwart van de leerlingen gekozen.

3.2.2 De ontwikkeling van de bekendheid van het Edudelta College

De voorlichtingscampagne van het Edudelta College is gericht op het opbouwen van naamsbekendheid van het Edudelta College en inhoudelijke bekendheid over de school en de opleidingen die ze aanbieden.
De meeste leerlingen die de sectorkeuze hebben gemaakt zijn (nog) onbekend met het Edudelta College. Krap 15 procent van de leerlingen in beide regio's heeft wel eens van het Edudelta College gehoord. Ruim 86 procent van de leerlingen is dus onbekend met de school.
De leerlingen die het Edudelta College kennen, zijn meestal alleen oppervlakkig bekend met de school. De meeste leerlingen kennen de school alleen van naam of via bekenden die daar een opleiding volgen. Anderen kennen het Edudelta College bij voorbeeld via een poster die ze hebben gezien, de website die ze bekeken hebben of een open dag die bezocht is. De voorlichtingscampagne probeert via de website van Edudelta College, posters en speciale open dagen voor TL-leerlingen extra bekendheid te genereren. Leerlingen noemen deze vormen van kennismaking met het Edudelta College nu nog nauwelijks.

De oppervlakkige bekendheid met het Edudelta College – alleen naamsbekendheid of bekendheid via anderen – is ook terug te zien in het beeld dat deze leerlingen hebben van de school en haar opleidingen. Leerlingen hebben in het algemeen geen duidelijk beeld van de school en geven aan niet te weten wat ze van het Edudelta College en het opleidingenaanbod vinden. Leerlingen die wel een beeld hebben van de school, zijn niet eenduidig. De helft van hen vindt de opleidingen bijvoorbeeld saai, en de andere helft niet.
Enige uitzondering is het beeld dat leerlingen (die bekend zijn met het Edudelta College) in de regio Zuid-Holland zuid hebben van het ondernemende karakter van de opleidingen. Meer dan de helft vindt niet dat de opleidingen voor ondernemende types zijn, dat de opleidingen pittig zijn of dat je later ondernemer of manager wordt met een opleiding bij het Edudelta College. Ongeveer 40 procent heeft geen beeld bij deze stellingen en minder dan 10 procent van de leerlingen is het eens met deze omschrijving van het Edudelta College.

De onbekendheid met het Edudelta College vertaalt zich ook door in de wens om een opleiding te gaan volgen bij het Edudelta College. Twee derde van de leerlingen uit de regio Zeeland en 80 procent van de leerlingen uit de regio Zuid-Holland zuid geven aan al te weten géén opleiding te willen volgen bij het Edudelta College na het vmbo. Een aantal leerlingen weet dit nog niet en maar slechts een enkele leerling zegt al te weten na het vmbo naar het Edudelta College toe te gaan.
Naast de onbekendheid van het Edudelta College lijkt ook het zeer kleine aantal leerlingen dat voor de sector Groen in het vmbo heeft gekozen een rol te spelen in het niet willen volgen van een opleiding bij het Edudelta College. Leerlingen uit andere sectoren kiezen immers minder snel voor het mbo-groen dan leerlingen die voor de sector Groen in het vmbo hebben gekozen.

Een andere factor is, dat maar de helft van alle leerlingen zegt na het vmbo naar het mbo te willen doorstromen. Eén op de drie leerlingen in de regio Zeeland en 15 procent van de leerlingen uit de regio Zuid-Holland zuid geeft aan na het vmbo naar de havo te willen. Ongeveer een kwart heeft nog geen beeld wat te willen na het vmbo.
Het beeld dat leerlingen hebben van de groene sector lijkt niet direct samen te hangen met het niet willen volgen van een opleiding bij het Edudelta College. Leerlingen uit beide regio's hebben geen uitgesproken positief beeld van de sector, maar zijn zeker ook niet negatief. Wel vindt ten minste driekwart van de leerlingen niet dat je in de groene sector veel geld kan verdienen, dat de groene sector een moderne sector is, dat je met een groene mbo-opleiding makkelijk naar het hbo toe kan en dat de groene sector meer mogelijkheden voor een leuke opleiding en leuk werk biedt dan andere sectoren. Op deze punten zou de voorlichtingscampagne zich verder kunnen richten.

3.2.3 Conclusie

De eerste vraag die centraal staat bij het experiment van het Edudelta College is of het lukt om meer leerlingen in de TL op VO-scholen in de regio te laten kiezen voor de sector Groen in de TL en de bekendheid van het Edudelta College te vergroten.
De eerste meting, waarin de voorlichtingsactiviteiten van het Edudelta College nog niet van start waren gegaan, laat zien dat nog maar een zeer klein gedeelte van de leerlingen op de VO-scholen in de regio Zeeland en Zuid-Holland zuid voor de sector Groen kiest in het vmbo-TL. Het gaat in totaal om zes leerlingen op alle VO-scholen, minder dan 4 procent in de regio Zeeland en maar 1 procent in de regio Zuid-Holland zuid.
Ook de bekendheid van het Edudelta College is beperkt. Minder dan 15 procent van alle leerlingen is bekend met het Edudelta College. De leerlingen die dat wel zijn, kennen de school meestal slechts oppervlakkig en hebben geen duidelijk beeld van de school en haar opleidingen. Het beeld dat alle leerlingen hebben van de groene sector is echter niet negatief.

De combinatie van een beperkt aantal leerlingen dat voor de vmbo sector Groen kiest, de onbekendheid met het Edudelta College en de wens van veel TL-ers om na het vmbo naar de havo te gaan leidt ertoe dat het vooralsnog niet lukt om leerlingen naar het Edudelta College te trekken. De komende jaren zal moeten blijken of de voorlichtingscampagne hier verandering in brengt.

3.3 De keuze voor een opleiding in het mbo

De tweede vraag die centraal staat bij het experiment van het Edudelta College is of het lukt om TL-leerlingen uit VO-scholen in de regio te laten kiezen voor mbo-groen, niveau 3 en 4 van het Edudelta College. Deze vraag is te splitsen in twee onderdelen:
- de ontwikkeling in de doorstroom richting mbo-groen;
- de ontwikkeling in de instroom van het Edudelta College.

3.3.1 De ontwikkeling in de doorstroom richting mbo-groen

Leerlingen op de VO-scholen in de regio Zeeland en Zuid-Holland zuid kiezen na het vmbo-TL niet vaak voor een opleiding in het mbo-groen. Van de ruim 150 leerlingen die aan het onderzoek hebben meegedaan kozen er slechts zes voor een opleiding in het groene mbo. Vijf van de zes leerlingen hebben hierbij voor het Edudelta College gekozen. In totaal gaat het om minder dan tien procent van de leerlingen uit Zeeland en één procent van de leerlingen uit Zuid-Holland zuid. Net als bij de gemaakte sectorkeuze zien we dat in de regio Zeeland iets vaker een groene keuze wordt gemaakt voor de sector- en de studiekeuze.
Ongeveer driekwart van de leerlingen kiest ervoor een mbo-opleiding aan een ROC te volgen. Twintig procent van de leerlingen uit de omgeving Zeeland en ruim tien procent van de leerlingen uit de regio Zuid-Holland zuid kiest ervoor door te stromen naar de havo. Dit aantal verschilt sterk per school en varieert tussen de nul tot ruim dertig procent.

3.3.2 De ontwikkeling in de instroom van het Edudelta College

Niveau van de instroom
In vergelijking met landelijke cijfers over het mbo (groen en niet groen) heeft het Edudelta College relatief weinig leerlingen op niveau 3 en 4. Landelijk volgt 66 procent van alle mbo-deelnemers in het eerste studiejaar een opleiding op niveau 3 of 4. In de mbo-sector groen ligt dit aandeel iets lager, op 59 procent[3]. De vestigingen Goes en Barendrecht van het Edudelta College zitten nog lager, op 52 procent in 2009-2010. Vooral in Barendrecht volgen relatief weinig deelnemers een opleiding op niveau 3 of 4: 42 procent[4].
Binnen de groep deelnemers op niveau 3 en 4 heeft Edudelta wel een relatief grote groep deelnemers met een TL-diploma: 30 procent van de deelnemers in Barendrecht en 24 procent van de deelnemers in Goes in 2009-2010[5]. Landelijk heeft ongeveer een kwart van de deelnemers op niveau 3 en 4 een TL-diploma, voor de mbo-sector Groen is dit 22 procent[6]. De verhoging van de instroom van deelnemers vanuit de TL is dus vooral interessant om het totale volume van de niveau 3 en 4 opleidingen te laten doen toenemen en minder noodzakelijk om het niveau van de instroom te verhogen.

Van alle eerstejaars deelnemers op niveau 3 en 4 van het Edudelta College volgt bijna een derde van de deelnemers de opleiding Dierverzorging. Daarnaast volgt bijna een derde van de deelnemers uit Barendrecht en een vijfde van de deelnemers uit Goes de opleiding Groene Ruimte. Deelnemers met een TL-diploma volgen deze opleiding minder vaak dan deelnemers met een KL- of GL-diploma. Onder TL-ers zijn de opleidingen Paardenhouderij in Goes (25 procent van de TL-ers) en Art of Design in Barendrecht (33 procent van de TL-ers) juist veel groter dan onder KL- of GL-gediplomeerden.

Groene instroom
Bijna 40 procent van de deelnemers van de locatie Goes heeft op het vmbo de sector Groen gevolgd. Ongeveer driekwart van hen is afkomstig van het vmbo-gedeelte van het Edudelta

3 BRON gegevens, peildatum januari 2010.
4 Cijfers verkregen van de administratie van het Edudelta College
5 Cijfers verkregen van de administratie van het Edudelta College
6 BRON gegevens, peildatum januari 2010. De variabele hoogste vooropleiding wordt door de mbo-scholen zelf aangeleverd aan BRON en is hierdoor niet compleet en niet volledig betrouwbaar.

College. In totaal komt ongeveer één op de drie deelnemers in Goes van het vmbo van het Edudelta College. Leerlingen van de reguliere VO-scholen hebben dus maar weinig voor de sector Groen gekozen op het vmbo.
In Barendrecht heeft bijna 60 procent van de deelnemers de sector Groen gedaan op het vmbo. Slechts 15 procent van hen is er afkomstig van het vmbo van het Edudelta College. Bijna een derde van de leerlingen komt echter van een ander AOC; zij hebben bijvoorbeeld een vmbo-opleiding op het Wellant College gevolgd. Dat betekent dat – net als in Goes – maar weinig leerlingen van de reguliere VO-scholen de sector Groen hebben gevolgd.
Deelnemers met een TL-diploma hebben minder vaak de sector Groen gedaan op het vmbo dan deelnemers met een KL- of GL-diploma; gemiddeld ruim een op de drie. Dit komt (deels) omdat AOC's de TL (nog) niet kunnen aanbieden. Leerlingen op het vmbo van AOC's hebben meestal wel de mogelijkheid om een TL-diploma te halen door de GL te volgen met een extra theoretisch (avo) vak. Het merendeel van de deelnemers die de sector Groen gevolgd hebben op het vmbo, is dus afkomstig uit de KL of GL.
Ten opzichte van 2008-2009 is wel sprake van een toename van 15 procentpunt in het aantal TL-leerlingen dat de sector Groen heeft gedaan op het vmbo. Er zijn echter niet meer leerlingen afkomstig van het vmbo van het Edudelta College.

Experiment en nulmeting
Het experiment bij het Edudelta College – voorlichting gericht op de TL – is gestart in het schooljaar 2009-2010. De meting heeft plaatsgevonden in het eerste halfjaar van het schooljaar 2009-2010. Het is daarom nog niet mogelijk om effecten te meten. In het onderzoek zijn deelnemers van het Edudelta College gevraagd naar hun keuzemotieven en ervaringen. De uitkomsten geven het beeld voorafgaand aan het experiment en vormen hiermee een nulmeting.
De motieven en ervaringen van de studenten bieden enkele belangwekkende inzichten die bij de invulling van het experiment van belang kunnen zijn. Zo blijken enkele speerpunten uit de campagne nog redelijk onbekend. De helft van de deelnemers heeft geen beeld van de moeilijkheid van de opleidingen. Ze weten niet of de opleidingen van het Edudelta College pittig zijn. Ook weten ze niet of je na het volgen van een opleiding bij het Edudelta College ondernemer/manager wordt en of de opleidingen voor ondernemende types zijn. Dit zijn allemaal punten waar de voorlichtingscampagne zich op gaat richten.
Deelnemers uit Goes lijken over het algemeen iets vaker punten te herkennen waar de voorlichtingscampagne zich op richt. Zij vinden vaker dan deelnemers uit Barendrecht dat de opleidingen voor ondernemende types zijn en dat je met een opleiding op het Edudelta College ondernemer kan worden. Maar ook bij hen is er meestal geen duidelijk beeld. Deelnemers met een TL-diploma verschillen hierin niet van deelnemers met een KL- of GL-diploma.
De nulmeting maakt duidelijk dat het belangrijk is om de juiste verwachtingen te scheppen bij deelnemers, vooral bij deelnemers met een KL- of GL-diploma. Zij vinden minder vaak dan deelnemers met een TL-diploma dat de verwachtingen die ze hadden over de opleiding blijken te kloppen met hun beeld nu. Bijna 60 procent van de KL/GL-deelnemers uit Goes en 50 procent van hen uit Barendrecht weet nog niet of hun verwachtingen die ze hadden over de opleiding wel kloppen. Ruim driekwart van de TL-deelnemers weet dit al wel en vindt dat hun verwachtingen blijken te kloppen.
Ondanks dat de verwachtingen van deelnemers niet altijd blijken te kloppen, zijn bijna alle deelnemers wel tevreden met de opleidingskeuze die ze gemaakt hebben. Driekwart van alle deelnemers weet al dat ze de juiste beslissing hebben gemaakt. Uitzondering hierop zijn de TL-deelnemers uit Barendrecht. Ruim een derde van hen weet nog niet of ze de juiste keuze hebben gemaakt.

3.3.3 Conclusie

De tweede vraag die centraal staat bij het experiment van het Edudelta College is of het lukt om TL-leerlingen uit VO-scholen in de regio te laten kiezen voor mbo-groen, niveau 3 en 4 van het Edudelta College.
Leerlingen op de omliggende VO-scholen van de locaties Goes en Barendrecht van het Edudelta College kiezen maar weinig voor een opleiding in het mbo-groen. De meeste van hen kiezen voor een mbo-opleiding in een andere sector, of gaan naar de havo.
Van de leerlingen die wel voor het Edudelta College kiezen heeft ongeveer 50 procent op het vmbo de sector Groen gevolgd. Een relatief groot gedeelte van hen heeft dit op het vmbo van het Edudelta College gedaan, althans in Goes. In Barendrecht komt slechts 15 procent van de vmbo-groen leerlingen van het vmbo van het Edudelta College, maar komt ook een aanzienlijk deel van de vmbo-groen leerlingen van andere AOC's.
De deelnemers die in het schooljaar 2009-2010 in het eerste jaar op het Edudelta College zitten, zijn nog onbekend met enkele van de doelstellingen waar de voorlichtingscampagne zich op gaat richten. Ze hebben geen beeld van de pittigheid en het ondernemende karakter van de opleidingen.
De komende jaren zal bekeken moeten worden of door de voorlichtingscampagne – die begin 2009-2010 van start is gegaan – het aantal TL-deelnemers dat instroomt bij het Edudelta College zal toenemen en of zij zich specifiek gaan herkennen in de punten waar de campagne zich op richt: pittige opleidingen voor ondernemende deelnemers.

3.4 Resultaten van het experiment bij het Edudelta College

Op basis van de in de voorgaande paragrafen beschreven informatie kan nog géén antwoord worden gegeven op de vraag of het Edudelta College er in slaagt om meer TL-leerlingen aan te trekken naar de niveau 3 en 4 opleidingen. Omdat de voorlichtingscampagne 100% ondernemend in 2009-2010 van start is gegaan en de metingen in de eerste helft van dit schooljaar hebben plaatsgevonden is bij het experiment van het Edudelta College slechts sprake van een nulmeting. De uitkomsten geven een beeld voorafgaande aan het experiment.

Vooralsnog kiest maar een zeer beperkt aantal leerlingen in het vmbo-TL voor de sector Groen. Het gaat om minder dan vijf procent van de leerlingen. Onder alle leerlingen is de bekendheid van het Edudelta College beperkt. Ongeveer 15 procent kent de school. De bekendheid is echter oppervlakkig en leerlingen hebben geen beeld van de school en de opleidingen die er worden aangeboden. De grote meerderheid van leerlingen weet al op het moment van de sectorkeuze dat ze geen opleiding wil gaan volgen bij het Edudelta College nadat zij hun examen hebben gedaan in de TL.
De leerlingen die in 2008-2009 examen in de TL hebben gedaan en zijn doorgestroomd naar vervolgonderwijs bevestigen dit beeld. Slechts enkele leerlingen hebben gekozen voor een opleiding bij het Edudelta College.

Deelnemers die hebben gekozen voor een opleiding aan het Edudelta College hebben in ruim een kwart van de gevallen een TL-diploma. 40 Procent van de deelnemers in Goes en 60 procent van de deelnemers in Barendrecht heeft de sector Groen gevolgd in het vmbo. Zij lijken veelal niet van reguliere VO-scholen af te komen: het merendeel van de leerlingen is afkomstig van het vmbo-gedeelte van het Edudelta College, of komt vanuit een ander AOC.

Leerlingen die wel van het reguliere vmbo afkomen en kiezen voor het Edudelta College komen vanuit diverse scholen in de regio. Hoewel vanuit enkele VO-scholen meerdere leerlingen kiezen voor het Edudelta College, zijn er ook veel scholen die één of twee leerlingen aanleveren. Het Edudelta College is dus afhankelijk van veel VO-scholen die een relatief beperkt deel van het totale aantal deelnemers in het eerste jaar vormen. Dit geldt met name voor de locatie Barendrecht. De deelnemers zijn veelal nog onbekend met de doelstellingen van de voorlichtingscampagne.

De komende jaren zal bekeken moeten worden of door de voorlichtingscampagne het aantal TL-deelnemers dat vanuit het reguliere vmbo instroomt bij het Edudelta College zal toenemen en of zij zich specifiek gaan herkennen in de punten waar de campagne zich op richt.

4 Verdieping

In de voorgaande hoofdstukken zijn de belangrijkste vragen voor het experiment bij het Citaverde College en Edudelta College beantwoord. In dit hoofdstuk worden enkele onderwerpen die nog niet, of slechts gedeeltelijk aan de orde zijn gekomen besproken. Aan de hand van de drie belangrijkste keuzemomenten – de schoolkeuze, sectorkeuze en studiekeuze – worden bepaalde thema's hieronder verder uitgediept. Daarbij formuleren we op een aantal punten ook aanbevelingen.

4.1 De bekendheid van de TL en de overweging van het Citaverde College bij de schoolkeuze

In hoofdstuk twee kwam al naar voren dat bij de keuze voor het Citaverde College twee specifieke motieven centraal staan: de keuze voor Groen en de keuze voor de TL.
In de volgende alinea's wordt ingegaan op de bekendheid van de TL bij ouders en de overweging van het Citaverde College bij de schoolkeuze door leerlingen en ouders die uiteindelijk voor andere scholen gekozen hebben.

De bekendheid van het TL-aanbod
Ongeveer de helft van alle ouders van leerlingen die niet op het Citaverde College in Roermond zitten, zijn bekend met het aanbod van de TL op het Citaverde College. Tussen 2008-2009 en 2009-2010 is deze bekendheid niet verder toegenomen. In relatie tot de bekendheid van de TL op andere scholen in de omgeving van Roermond, is het aanbod van de TL op het Citaverde College relatief onbekend. Ouders zijn vaker op de hoogte van het TL-aanbod op de meeste andere scholen in de omgeving van Roermond dan dat zij bekend zijn met het aanbod van de TL op het Citaverde College.

De ouders van leerlingen die in Weert op het vmbo zitten zijn in 70 procent van de gevallen bekend met het aanbod van de TL op het Citaverde College in Nederweert. Dit betekent dat ouders ongeveer even goed op de hoogte zijn van het aanbod van de TL van het Citaverde College als van het TL-aanbod op de omliggende scholen in Weert.

De overweging van het Citaverde College bij de schoolkeuze
Ongeveer 15 procent van de ouders van leerlingen op omliggende scholen in de omgeving van Roermond hebben ook het Citaverde College overwogen bij het maken van de schoolkeuze. Deze ouders zijn veel vaker bekend met het aanbod van de TL dan ouders die het Citaverde College niet hebben overwogen. Ruim 80 procent tegenover minder dan de helft van de ouders die het Citaverde College in Roermond niet hebben overwogen.
Ten opzichte van 2008-2009 is de bekendheid van de TL onder ouders die ook hebben nagedacht over het Citaverde College met 10 procentpunt toegenomen.

Ruim een op de vijf ouders van leerlingen uit Weert heeft het Citaverde College in Nederweert overwogen bij de schoolkeuze in 2009-2010. In 2008-2009 overwoog nog maar 10 procent van de ouders het Citaverde College. Er lijkt dus sprake van een toename in de interesse in het

Citaverde College in Nederweert. In de vorige hoofdstukken kwam al naar voren dat de locatie Nederweert de afgelopen jaren flink gegroeid is en dat een aantal ouders het Citaverde College in Nederweert ook overwegen vanwege de herstructurering van het onderwijs in Weert. Ook zet het Citaverde College in de werving actief in op de persoonlijke aandacht en kleinschaligheid die zij bieden aan hun leerlingen. Dit zijn mogelijke motieven waarom ouders vaker dan in 2008-2009 het Citaverde College hebben overwogen bij de schoolkeuze. Om bepaalde redenen, mogelijk bijvoorbeeld de afstand tussen Weert en Nederweert, hebben zij uiteindelijk toch gekozen voor een school in Weert.
Alle ouders die het Citaverde College overwogen hebben zijn bekend met het aanbod van de TL.

Conclusie en aanbevelingen
Het afgelopen jaar is de bekendheid van de TL niet verder toegenomen. Het aanbod van de leerwegen speelt voor veel leerlingen echter wel een rol bij de keuze voor een school. Ongeveer de helft van de leerlingen die voor het Citaverde College heeft gekozen heeft dit om het aanbod van de TL gedaan. Het Citaverde College zou de komende jaren daarom verder moeten inzetten op het vergroten van de bekendheid van de TL. Hiermee kan mogelijk het potentieel aan ouders en leerlingen die het Citaverde College gaan overwegen worden vergroot.
Een belangrijk onderdeel van het vergroten van deze bekendheid is ook de communicatie over waarop de TL op het Citaverde College zich onderscheid van het aanbod van de TL op andere middelbare scholen. Andere scholen in de omgeving van Roermond en Nederweert worden op dit moment namelijk nog vaker overwogen dan het Citaverde College. Door in de werving de nadruk te leggen op het aanbod van de TL in combinatie met de groene praktijkvakken (GLT, LBB), en de persoonlijke benadering van de leerlingen kan het potentieel aan ouders en leerlingen die het Citaverde College overwegen mogelijk worden vergroot.
Deze informatie zou zich moeten richten op leerlingen en ouders. Zij spelen de belangrijkste rol in het maken van de schoolkeuze. Veel ouders en leerlingen laten zich echter leiden door het advies van de leraar op de basisschool. Ruim een derde van de ouders die niet hebben gekozen voor het Citaverde College geven aan dat de leraar op de basisschool samen met hen de *definitieve* schoolkeuze heeft gemaakt. Het is dan ook aan te bevelen leraren van groep 8 van de basisscholen in de omgeving actief te betrekken bij het vergroten van de bekendheid en de aantrekkelijkheid van de TL bij het Citaverde College.

4.2 Het belang van een groene invulling van het vmbo

Jaarlijks kiezen ongeveer vijf tot tien leerlingen specifiek om groene motieven voor het Citaverde College in Roermond. In Nederweert gaat het ook om ongeveer tien leerlingen, maar zitten veel meer leerlingen in de brugklas. Deze groep leerlingen onderscheidt zich van andere leerlingen door hun interesse in het mbo-groen, hun keuze voor het Citaverde College vanwege het aanbod van een bepaalde sector (namelijk de sector groen in het vmbo) en het belang wat zij hechten aan het volgen van een *groene* vmbo-opleiding. Ook op andere punten dan alleen hun groene interesse onderscheid deze relatief kleine groep leerlingen zich van de andere leerlingen op het Citaverde College.

Allereerst willen leerlingen die specifiek om groene motieven voor het Citaverde College hebben gekozen, na de vmbo-opleiding vaker een mbo-opleiding gaan doen dan leerlingen die om andere motieven voor de school hebben gekozen. Hoewel bijna 70 procent van alle leerlingen

nog niet weet wat hij wil doen na het vmbo, zegt ongeveer één op de drie 'groene' leerlingen van de locatie Roermond en de helft van de 'groene' leerlingen in Nederweert na het vmbo een mbo-opleiding te willen gaan volgen, in tegenstelling tot 15-20 procent van de niet-groene leerlingen op beide locaties. Deze niet-groene leerlingen – die bijvoorbeeld vanwege het aanbod van de TL of om andere redenen voor de school hebben gekozen – willen na het vmbo vaker naar de havo of zeggen vaker nog niet te weten wat ze willen doen na afronding van het vmbo.
Ten tweede hebben 'groene' leerlingen niet alleen vaker een beeld van hun opleidingswensen na het vmbo, zij hebben ook vaker dan de andere leerlingen van het Citaverde College al een redelijk uitgekristalliseerd beroepsbeeld. Meer dan 90 procent van de 'groene' leerlingen weet al wat voor beroep hij/zij later wil gaan uitoefenen of heeft op zijn minst een beeld van leuke beroepen. Dit staat tegenover zeven op de tien leerlingen die om andere motieven voor het Citaverde College hebben gekozen.
De 'groene' leerlingen van het Citaverde College lijken dus al op jonge leeftijd te weten wat zij in de toekomst willen gaan doen op het gebied van opleiding en beroep. Dat beeld wordt bevestigd doordat 'groene' leerlingen van de locatie Roermond – en in mindere mate de locatie Nederweert – minder vaak ook andere scholen hebben overwogen tijdens de schoolkeuze. Het ontbreken van een ander groen opleidingenaanbod in de omgeving maakt de keuze voor het Citaverde College voor hen eenvoudig.

De groep leerlingen die het thema groen belangrijk vindt als onderdeel van het vmbo is echter groter dan de relatief kleine kern van 'groene' leerlingen. Op de locatie Roermond vindt ruim de helft van de leerlingen en 40 procent van de ouders het belangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding kan doen. In Nederweert vinden leerlingen en ouders het aanbod van een groene vmbo-opleiding iets minder belangrijk: bijna de helft van de leerlingen, en een vijfde van de ouders. Qua profiel wijken deze leerlingen echter af van de relatief kleine groep leerlingen die specifiek om groene motieven voor het Citaverde College hebben gekozen. Zij hebben minder vaak al in de brugklas de wens om naar het mbo te gaan, hebben minder vaak al een beeld van leuke beroepen en hebben vaker ook andere scholen overwogen bij het maken van de schoolkeuze. Het thema 'groen' in de vmbo-opleiding lijkt voor hen veel meer een interesse naast andere interesses te zijn; ook het aanbod van de andere sectoren zullen zij belangrijk vinden. Hun specifieke interesses voor een sector moeten zich nog uitkristalliseren in de periode waarin ze te maken krijgen met loopbaanoriënterende activiteiten die het Citaverde College aanbiedt zoals PSO, oriëntatie in het bedrijfsleven of het beroepskeuzeprogramma.

Conclusie en aanbevelingen
De groep van ongeveer tien leerlingen die jaarlijks om specifieke groene motieven voor het Citaverde College kiest, zal waarschijnlijk ook op het moment van de sectorkeuze en de vervolgkeuze kiezen voor Groen. In hoofdstuk 2 kwam al naar voren dat het aantal leerlingen dat bij de school- en sectorkeuze voor Groen kiest weliswaar niet erg groot is, maar wel stabiel in aantal. Op het moment van de studiekeuze kiezen uiteindelijk iets meer leerlingen voor mbo-groen. Ook zonder de invloed van het experiment zal deze groep waarschijnlijk stabiel zijn.
Om deze kerngroep bestaat echter een vrij grote 'schil' van leerlingen die het aanbod van vmbo-groen wel interessant vindt: ongeveer de helft van de leerlingen. Deze groep leerlingen kiezen potentieel voor de sector Groen. Het aantal leerlingen uit deze groep dat uiteindelijk voor mbo-groen zal kiezen moet echter niet worden overschat. Het zijn leerlingen die breed georiënteerd zijn, en ook kunnen kiezen voor een opleiding in een andere sector. Een gedeelte van deze groep leerlingen is wellicht te interesseren voor Groen door middel van de diverse loopbaanoriënterende activiteiten die het Citaverde College aanbiedt. Met name de beroepsgerichte

vakken Landbouwbreed en het Groene Leertraject bieden hierin potentie, omdat deze vakken zich specifiek op de sector Groen richten.
Ook het informeren en interesseren van ouders voor Groen kan relevant zijn. Ouders vinden momenteel het aanbod van Groen minder belangrijk dan de leerlingen, met name in Nederweert. Minder dan 10 procent van de ouders denkt dat hun kind na het vmbo daadwerkelijk voor een opleiding in het mbo-groen zal kiezen. Het interesseren van ouders voor Groen kan interessant zijn, omdat ouders een grote rol spelen in de verschillende keuzes die leerlingen maken voor een school, sector en (in mindere mate) studie. De 'schil' van leerlingen die het aanbod van vmbo-groen wel belangrijk vinden, kan potentieel verder geïnteresseerd raken en de daadwerkelijke keuze maken voor Groen als zijn/haar ouders daar achter staan.

4.3 Het maken van de sectorkeuze

Leerlingen die de sectorkeuze maken laten zich hoofdzakelijk leiden door twee soorten motieven:
- motieven die samenhangen met wat de leerling *wil*: dit zijn vooral inhoudelijke motieven, zoals de wens voor een vervolgopleiding, een bepaald soort werk en een goede baan;
- motieven die te maken hebben met wat de leerling *kan*: is de leerling goed in de vakken die horen bij de sector. Ook de rapportcijfers van de leerling spelen mee in het maken van de sectorkeuze. Het bepaalt immers deels of een leerling de GL of TL zal volgen.

Bovenstaande twee motieven zien we ook terug bij de schoolkeuze: leerlingen kiezen voor het Citaverde om inhoudelijke motieven, bijvoorbeeld het aanbod van het groene onderwijs, maar ook om motieven die samenhangen met het niveau van de leerling. Voor het Citaverde College in Roermond speelt hier de terugvaloptie naar de GL. Ook kiezen leerlingen met een havopotentieel meestal niet voor het Citaverde College, maar voor een school waar ook de havo wordt aangeboden. Het gevolg is dat het Citaverde College Roermond relatief veel leerlingen aantrekt die een lage(re) citoscore hebben gekregen.

Leerlingen maken op het Citaverde College de sectorkeuze in het derde leerjaar. Op het Citaverde College in Roermond heeft ongeveer 40 procent van deze leerlingen op de basisschool een KL-advies of lager gehad. De keuze voor het Citaverde College vanwege motieven die te maken hebben met het niveau van de leerling en de mogelijkheden die het Citaverde College hierin biedt, zijn in het derde leerjaar dus nog steeds zichtbaar. Zoals gezegd laten de leerlingen zich bij het maken van de sectorkeuze opnieuw leiden door dit soort argumenten. Het kiezen van een sector is dus een kwestie van willen, maar ook van kunnen.

De inhoudelijke motieven
Het Citaverde College doet veel om leerlingen een goede sector- en vervolgkeuze te laten maken. Op de locatie in Roermond maken leerlingen al vanaf de brugklas kennis met alle sectoren. Dat begint met Praktische Sector Oriëntatie (PSO). In leerjaar 1 en 2 maken de leerlingen in dit vak kennis met alle sectoren, bijvoorbeeld door het bezoeken van een bedrijf en door allerhande praktische opdrachten. In leerjaar 2 krijgen de leerlingen ook een beroepskeuzeprogramma. Dit programma is gericht op de ontwikkeling van de leerling. De leerlingen verkennen wat ze leuk vinden, maken kennis met de verschillende sectoren en brengen hun wensen in kaart. In leerjaar 3 en 4 volgen alle leerlingen het Groene Leertraject. Hoewel in dit traject de nadruk op Groen ligt, hebben de leerlingen wel de keuze om via een keuze voor een bepaalde

context richting te geven aan hun interesses. Daarnaast maken de leerlingen in leerjaar drie een beroepskeuze- en interessetest, zijn er informatieavonden, is er een mbo-avond met informatie over vervolgopleidingen en er zijn meeloopdagen in het mbo. In leerjaar 4 wordt hiermee verder gegaan. Leerlingen die al een voorlopige keuze hebben gemaakt worden verder begeleid door de mentor. Het sectorwerkstuk staat dan ook in het teken van de vervolgkeuze. Ook kunnen leerlingen door middel van interviews met studenten uit het mbo zich nog verder oriënteren op hun vervolgkeuze. Binnen het Citaverde College kunnen leerlingen ook meelopen met een deelnemer van het mbo van Citaverde College.

Op de locatie Nederweert krijgen ook alle leerlingen in leerjaar 1 en 2 PSO. In leerjaar 3 en 4 krijgen zij ook LOB-activiteiten. Eén middag per week maken de leerlingen kennis met verschillende sectoren. Elke sector komt een aantal weken aan bod, en leerlingen zijn verplicht met alle sectoren kennis te maken. De activiteiten die zij daarvoor ondernemen zijn divers: een bedrijfsbezoek, een bezoek aan een ROC, het samenwerken met mbo-studenten aan een opdracht, het zoeken van informatie over vervolgopleidingen, etc. Daarnaast lopen leerlingen aan het einde van het derde leerjaar een korte stage: de individuele Oriëntatie in het Bedrijfsleven (OIB). Deze stage is in het algemeen gericht op de sector die de leerling dan net heeft gekozen. Door leerlingen al vanaf leerjaar 1 kennis te laten maken met alle sectoren, is het de bedoeling dat zij op basis van hun interesses de juiste de sectorkeuze kunnen maken.

Vrijwel alle leerlingen zeggen de sectorkeuze ook te maken op basis van inhoudelijke motieven: de vervolgopleiding die ze willen gaan doen en het beroep dat ze later willen gaan uitoefenen. Een aantal leerlingen heeft op het moment van de sectorkeuze echter nog geen duidelijk beeld van wat ze na het vmbo willen gaan doen. Ongeveer 20 procent van de leerlingen van het Citaverde College in Roermond en 15 procent van de leerlingen van de locatie Nederweert weet nog niet wat zij na het vmbo willen gaan doen.
Van de leerlingen die wél weten wat ze na het vmbo willen gaan doen, zegt ongeveer een derde van de leerlingen die na het vmbo naar het mbo toe willen, een opleiding te willen volgen in een niet-aansluitende sector. Op scholen in de omgeving van Roermond is dit percentage veel lager: minder dan 10 procent van de leerlingen wil een mbo-opleiding in een andere sector doen. Ook op het Citaverde College in Nederweert en de scholen in Weert wil minder dan 10 procent van de leerlingen een mbo-opleiding in een andere sector doen dan de sector waar ze in het vmbo voor hebben gekozen. Leerlingen zeggen dus wel op basis van inhoudelijke argumenten de sectorkeuze te maken, tegelijkertijd is zichtbaar dat de praktijk toch anders is voor veel leerlingen: ze weten nog niet wat ze willen na het vmbo, of willen iets anders dan de sector waarvoor ze hebben gekozen.

Als we nader inzoomen op de locatie Roermond dan valt op dat met name leerlingen die hebben gekozen voor de sector Groen in de GL/TL-klassen veel vaker willen switchen naar een andere sector in het mbo. Ruim de helft van de leerlingen die voor de sector Groen heeft gekozen in het vmbo wil niet naar het mbo-groen, tegenover een kwart van de leerlingen in de sector Zorg en Welzijn die in het mbo een opleiding in een niet-aansluitende sector willen volgen. Leerlingen uit deze sector weten vaker nog niet of ze in het mbo een opleiding willen doen die aansluit bij de sector die ze in het vmbo hebben gekozen.

Tabel 4.1 – Doorstroomwensen van leerlingen van het Citaverde College in Roermond die in 2008-2009 of 2009-2010 de sectorkeuze hebben gemaakt

	Wil aansluitende sector doen in mbo		Wil niet-aansluitende sector doen in mbo		Weet nog niet in welke sector hij/zij een mbo-opleiding wil doen		Totaal
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
Techniek	1	-	0	-	0	-	1
Economie	2	-	1	-	2	-	5
Groen	17	40%	22	51%	4	9%	43
Zorg en Welzijn	16	52%	8	26%	7	23%	31
Totaal	**36**	**45%**	**31**	**39%**	**13**	**16%**	**80**

Geconcludeerd kan worden dat leerlingen vaak nog geen sterk inhoudelijke keuze lijken te kunnen maken. Andere motieven lijken daarom ook een belangrijke rol te spelen bij het maken van de sectorkeuze. Het niveau van de leerling lijkt hierbij sterk mee te spelen.

De rol van het niveau van de leerling in de sectorkeuze
Alle leerlingen op het Citaverde College in Roermond volgen vrijwillig verplicht het Groene Leertraject (GLT). Daarnaast wordt gestimuleerd om het vak wiskunde te volgen. Door het volgen van het beroepsgerichte GLT en het vak wiskunde ontstaat namelijk de mogelijkheid om terug te vallen naar de GL, als een examen in de TL niet blijkt te lukken.

De GL op het Citaverde College wordt alleen aangeboden in de sector Groen. Voor de sector Groen zijn twee sectorvakken verplicht: wiskunde en biologie of nask1[7]. Door alle leerlingen te stimuleren het vak wiskunde te volgen, ontstaat de mogelijkheid om terug te vallen naar de GL, ongeacht de sector die de leerling heeft gekozen. Achteraf (na het examen) kan dan namelijk altijd de sector Groen in de GL 'gereconstrueerd' worden: leerlingen die de sector Techniek hebben gekozen volgen de verplichte sectorvakken wiskunde en nask1, leerlingen Zorg en Welzijn volgen biologie en kiezen als tweede sectorvak wiskunde. Met beide sectoren kan ook de sector Groen gereconstrueerd worden. Alleen leerlingen die de sector Economie hebben gekozen kunnen niet terugvallen naar de GL. Het vakkenpakket wordt te zwaar als zij én het Groene Leertraject en biologie of nask1 moeten volgen, naast hun eigen verplichte sectorvakken. Leerlingen die voor de sector Economie kiezen, stromen in het algemeen allemaal door richting de havo. De terugvalmogelijkheid richting de GL is voor hen dan ook minder relevant.

Een aantal leerlingen weet dat de TL voor hun niet haalbaar zal zijn. De combinatie van zes AVO-vakken en een beroepsgericht vak is voor hen te zwaar. Zij zullen er direct (en niet pas achteraf bij het examen) voor kiezen de GL te volgen. Deze leerlingen volgen hierdoor allemaal automatisch de sector Groen in het vmbo. De keuze voor deze sector is bij hen dan ook veel meer ingegeven door niveau-motieven dan door een inhoudelijke interesse in de sector Groen. Onder deze groep leerlingen zullen veel leerlingen zitten die na het vmbo niet van plan zijn om naar het mbo-groen toe te gaan. Dat leerlingen die in het vmbo voor de sector Groen kiezen dus veel vaker een mbo-opleiding in een niet-aansluitende sector willen doen, lijkt dan ook vooral samen te hangen met het type leerlingen dat deze sector volgen: de groep leerlingen

7 Per 1 augustus 2010 is er nog maar één verplicht sectorvak. Voor de sector Groen/Landbouw is dit het vak biologie.

voor wie de GL het hoogst haalbare is en die daarmee alleen de sector Groen kunnen kiezen op het Citaverde College.

Conclusie en aanbevelingen
Het Citaverde College besteedt veel aandacht aan het keuzeproces dat leerlingen moeten maken voor een sector. Vanaf leerjaar 1 maken de leerlingen al kennis met de verschillende sectoren, met het doel om uiteindelijk een weloverwogen inhoudelijke keuze voor een sector en vervolgopleiding te kunnen maken. Een deel van de leerlingen is op het moment van de sectorkeuze echter nog niet zeker van wat zij willen. Ze weten nog niet wat ze na het vmbo willen gaan doen. Een ander deel van de leerlingen weet al wél wat zij willen gaan doen na het vmbo. Leerlingen die na het vmbo naar het mbo willen gaan, willen echter niet allemaal een mbo-opleiding in een aansluitende sector gaan volgen. Met name leerlingen die de vmbo-sector Groen hebben gekozen zeggen vaak in het mbo een opleiding in een andere sector te gaan volgen. Het is echter niet zo dat specifiek Groene leerlingen vaker een verkeerde sectorkeuze maken. Leerlingen die weten dat een TL-diploma voor hun niet bereikbaar is, zullen op het Citaverde College in Roermond kiezen voor de GL. De GL op het Citaverde College kan alleen in de sector Groen gevolgd worden. Leerlingen die de TL niet aankunnen, moeten dus wel voor de sector Groen kiezen, ook al liggen hier niet hun interesses. Deze leerlingen zullen dan ook voor een mbo-opleiding in een andere sector kiezen.
Naast wat leerlingen *willen*, speelt wat leerlingen *kunnen* dus ook een belangrijke rol in het maken van de sectorkeuze. Het kunnen begrenst als het ware de inhoudelijke keuze die de leerling kan maken. Vaak wordt de keuze voor de leerweg en het vakkenpakket sterk bepaald door de resultaten in de schoolvakken. Dit is het 'domein' van de vakdocenten en de mentor. Het inhoudelijke keuze proces ligt meer bij de leerling zelf en is in school het 'domein' van de decaan, de docent van het beroepsgerichte vak en vaak in mindere mate van de mentor. De school zou deze twee processen (de inhoudelijke motieven en het niveau van de leerling) nog verder kunnen verbinden door ook in de organisatie de twee 'domeinen' beter te laten aansluiten.

4.4 Vormgeving van het keuzeproces bij de school-, sector- en studiekeuze

De centrale doelstelling van het experiment is om het aantal deelnemers in het mbo-groen op niveau 3 en 4 te vergroten. In de experimenten wordt hier vorm aan gegeven door aan de ene kant te proberen meer leerlingen naar het vmbo-groen te trekken door de TL aan te bieden en zo de doorstroom naar het mbo-groen te vergroten. Aan de andere kant wordt geprobeerd om door middel van voorlichting op reguliere vmbo-scholen meer leerlingen te laten kiezen voor mbo-groen. Er is dus sprake van een keten van beslismomenten waarin leerlingen kunnen kiezen voor Groen. Het gaat om het maken van de schoolkeuze, de sectorkeuze en de studiekeuze. Deze beslismomenten worden door leerlingen niet allemaal op dezelfde manier vormgegeven. De manier waarop leerlingen zich oriënteren, motieven die zij belangrijk vinden en belangrijke personen bij het maken van de keuze kunnen verschillen voor de drie beslismomenten.

De oriëntatie op de keuze

De manier waarop leerlingen zich oriënteren op het maken van de keuze voor een school, sector en studie verschilt niet heel sterk voor alle drie de beslissingen. Gesprekken met personen in de omgeving van de leerling, zijn voor veel leerlingen erg belangrijk in de oriëntatie op de school- sector- of studiekeuze. Met name de ouders spelen een hele belangrijke rol. Ook gesprekken met onderwijzend personeel zijn voor de leerlingen belangrijk. Bij de schoolkeuze gaat het vaak om de leerkracht in groep 8 – met name leerlingen van het Citaverde College vinden deze gesprekken belangrijk, bij de sector- en studiekeuze gaat het meestal om de mentor of decaan die de leerling informatie geeft of adviseert over zijn keuze.

Daarnaast is ook informatie- en voorlichtingsmateriaal belangrijk bij alle keuzemomenten. Het kan gaan om informatie over de school zelf, maar ook over de inhoud van vervolgopleidingen. Ook open dagen spelen een belangrijke rol, hoofdzakelijk bij de schoolkeuze en bij de studiekeuze. Zij geven de leerling een beeld van de school waar zij mogelijk naartoe gaan en de inhoud van de opleiding.

Ten slotte zijn ervaringen die zijn opgedaan in stages of beroepenoriëntatie belangrijk voor leerlingen die de sector- of studiekeuze maken. Bij de sectorkeuze is dat bijvoorbeeld de kennismaking met sectoren in de PSO, bij de studiekeuze is dat een korte stage-ervaring die de leerling heeft opgedaan. Deze ervaringen geven leerlingen een goed inhoudelijk beeld van het werkveld, waarmee ze hun interesses kunnen bepalen en bijstellen.

Motieven

Leerlingen die een keuze voor een school, sector of studie moeten maken laten zich in grote lijnen leiden door twee soorten motieven: inhoudelijke motieven – wat *willen* ze, en motieven die samenhangen met het niveau van de leerling – wat *kunnen* ze.

Bij het maken van de school- sector- en studiekeuze is het niveau van de leerlingen meestal een begrenzende factor: het beperkt het aantal mogelijkheden. Bij de schoolkeuze is dat bijvoorbeeld de leerweg die de leerling gaat volgen. Leerlingen met een vmbo-TL advies kunnen niet kiezen voor een school waar alleen havo en vwo wordt aangeboden. Leerlingen die naar de havo willen kiezen meestal niet voor het Citaverde College, maar voor een school in de regio die naast het vmbo ook de havo aanbiedt. Bij de sectorkeuze kiezen leerlingen voor een sector waarbij de vakken die bij de sector horen niet te moeilijk zijn. Leerlingen die slecht zijn in wiskunde zullen bijvoorbeeld eerder kiezen voor de sector Zorg en Welzijn. Bij het Citaverde College geldt ook dat leerlingen die de TL niet aankunnen, zullen kiezen voor de sector Groen, omdat dit de enige leerweg is die het Citaverde College aanbiedt in de GL. Bij de studiekeuze zijn ook de vakken die de leerlingen krijgen tijdens de mbo-opleiding een reden om wel of niet voor de opleiding te kiezen. Ook de keuze voor havo versus mbo hangt af van wat de leerling aankan qua niveau.

Bij de keuzes die overblijven – die haalbaar zijn in termen van niveau – laat de leerling zich leiden door meer inhoudelijke motieven. Bij de schoolkeuze en deels ook bij de studiekeuze zijn dat motieven die samenhangen met de school zelf. Leerlingen kiezen voor een veilige school, waar een goede sfeer is tussen leerlingen en docenten, waar aandacht is voor leerlingen die extra begeleiding nodig hebben en waar discipline, orde en duidelijke regels zijn. Voor leerlingen van het Citaverde College in Nederweert is ook de kleine grootte van de school een belangrijk motief om voor die school te kiezen.

Bij de sector- en studiekeuze spelen daarnaast inhoudelijke motieven die samenhangen met de inhoud van de lessen of de inhoud van de opleiding. Leerlingen kiezen op basis van wat ze willen gaan doen na het vmbo en het beroep dat ze willen gaan uitoefenen. Ook de kans op een

goede baan en geld kunnen verdienen met deze baan spelen een rol bij de keuze voor een sector en studie.

We kunnen concluderen dat bij de keuze voor een school, sector of studie het niveau van de leerling zijn keuze begrenst. De inhoudelijke keuze voor een prettige, leuke school en een interessante inhoud van de opleiding die aansluit bij de toekomstwensen van de opleiding leiden vervolgens tot een definitieve keuze.

Belangrijke personen
Eerder kwam al naar voren dat de ouders van de leerlingen een belangrijke rol spelen in de oriëntatie op de keuze. Ook bij het maken van het definitieve besluit spelen – naast natuurlijk de leerling zelf – de ouders de meest belangrijke rol. De rol van ouders neemt wel steeds verder af naarmate de leerling ouder is en zijn eigen keuzes moet maken. Naast de ouders spelen ook leraren en ander onderwijspersoneel een rol, maar deze is veel kleiner dan de rol van de ouders. Bij de schoolkeuze laten ouders en leerlingen zich leiden door het advies van de leerkracht in groep 8, bij de sectorkeuze zijn de mentor of decaan vaak belangrijk. Vrienden en vriendinnen spelen een kleine rol. Bij de schoolkeuze geeft nog ongeveer een derde van de leerlingen aan dat vrienden een belangrijke rol spelen in de keuze. Dit hangt mogelijk samen dat kinderen graag samen met hun vrienden naar een nieuwe school gaan. Bij de sector- en studiekeuze, waar de toekomst van de leerling belangrijker wordt, spelen vrienden een steeds kleinere rol. Leerlingen kiezen hier echt op basis van wat ze leuk vinden en laten de keuze van vrienden meestal geen rol meer spelen.

Na het vmbo
Leerlingen die naar het vmbo gaan kunnen verschillende keuzes maken over wat ze na het vmbo willen gaan doen. De twee belangrijkste mogelijkheden zijn een vervolgopleiding in het mbo of de keuze voor de havo.
Op het moment dat leerlingen de schoolkeuze maken, weten de meeste leerlingen nog niet wat ze willen gaan doen na het mbo. Ongeveer 15 procent van de leerlingen zegt al te weten naar het mbo te willen. Daarnaast wil minder dan één op de tien leerlingen van het Citaverde College in Roermond naar de havo. Op andere scholen (in de omgeving van Roermond en Weert, op het Citaverde College in Nederweert en in de regio Zeeland en Zuid-Holland zuid) willen veel meer leerlingen naar de havo, vaak meer dan de helft. Zoals bij de keuzemotieven al bleek, kiezen leerlingen die naar de havo willen veelal voor een school waar ook de havo wordt aangeboden. Dat leerlingen van het Citaverde College in Nederweert wel vaker naar de havo willen, hangt samen met het vmbo+-aanbod dat zij bieden.
Ten opzichte van de schoolkeuze weten veel meer leerlingen al wat zij willen gaan doen na het vmbo. De wens van veel leerlingen om naar de havo te gaan is flink afgenomen. Ongeveer 15 procent van de leerlingen wil nog maar naar de havo, op het Citaverde College in Roermond 10 procent. Veel leerlingen zijn er achter gekomen dat het havo-niveau voor hen niet haalbaar is, of dat een mbo-opleiding ze toch leuker lijkt. In de regio Zeeland wil nog wel een derde van de leerlingen naar de havo. Ongeveer 70 procent van alle leerlingen wil naar het mbo toe.
Uiteindelijk kiezen nog meer leerlingen toch voor een opleiding in het mbo – bijna 90 procent van de leerlingen van het Citaverde College en ongeveer 80 procent van de leerlingen op reguliere vmbo-scholen in de regio's Roermond, Weert, Zeeland en Zuid-Holland zuid. Ongeveer 10 procent van de leerlingen stroomt door richting de havo, iets meer (20 procent) in de regio's Weert en Zeeland.

4.5 De instroom in het Edudelta College

De deelnemers in het eerste jaar van de opleidingen op niveau 3 en 4 van het Edudelta College hebben zeer diverse achtergronden. Deelnemers komen van reguliere VO-scholen, van vmbo-afdelingen op AOC's, van het eigen vmbo van het Edudelta College en van mbo-opleidingen op diverse ROC's.

Interessant is om na te gaan hoeveel procent van de ingestroomde deelnemers een groene achtergrond heeft. Dat kan aan de ene kant bekeken worden door na te gaan welke sector de deelnemer in het vmbo heeft gevolgd: groen versus niet-groen. Aan de andere kant kan ook naar de school van herkomst worden gekeken: Edudelta College vmbo en vmbo-afdelingen op andere AOC's versus overige VO-scholen.
40 Procent van de jaarlijkse instroom in de niveau 3 en 4 opleidingen van het Edudelta College in Goes en 60 procent op de locatie Barendrecht is groene instroom. Van deze groene deelnemers is ruim de helft afkomstig van het Edudelta College. De overige groene deelnemers zijn afkomstig van andere VO-scholen en van andere AOC's, zoals het Wellantcollege of het Prinsentuin College. Met name in Barendrecht komt een groot gedeelte van de leerlingen van andere AOC's vandaan; ongeveer een derde van de totale instroom in het eerste jaar.
De cijfers uit 2009-2010[8] laten zien dat ongeveer een derde van de 104 deelnemers op niveau 3 en 4 op de locatie in Goes afkomstig is van een AOC (vmbo of mbo). De overige deelnemers zijn afkomstig van 23 verschillende scholen, met in totaal 36 locaties/afdelingen. In Barendrecht komt bijna 45 procent van de 43 deelnemers van een AOC (vmbo of mbo). De overige deelnemers komen van 16 scholen, met in totaal 18 locaties. De meeste VO-scholen in de omgeving leveren maar één leerling aan. De leerlingen op deze VO-scholen kiezen na hun vmbo-opleiding massaal voor een opleiding aan een ROC of gaan naar de havo.

Het Edudelta College dus afhankelijk van vele scholen in de aanlevering van hun deelnemers. Voor de voorlichtingscampagne betekent dit dat deze zich op vele scholen moet richten, en dat veel tijd besteed zou moeten worden aan het leggen van contacten met deze scholen. Aan de andere kant kan het Edudelta College veel extra deelnemers trekken als de campagne succesvol is: als op elke VO-school maar één leerling extra voor het Edudelta College kiest, neemt de instroom al snel met een kwart tot een derde toe.

De 'groene' leerlingen – leerlingen die afkomstig zijn van het vmbo van het Edudelta College en leerlingen die de sector Groen op het vmbo hebben gedaan – verschillen niet sterk van de 'niet-groene' leerlingen waar het gaat om het keuzeproces dat zij hebben doorlopen bij hun keuze voor het Edudelta College.
Groene deelnemers kiezen niet voor andere soorten opleidingen bij het Edudelta College dan niet niet-groene deelnemers. Alleen de opleiding Bloembinden & Groene detailhandel wordt door groene leerlingen iets vaker gekozen. In beide groepen behoort deze opleiding echter niet tot de grootste. De opleidingen Dierverzorging en Groene ruimte zijn voor beide groepen populairder. In 2009-2010 hebben niet-groene deelnemers wel vaker dan groene deelnemers ook andere opleidingen (buiten Edudelta College) overwogen in hun keuze; ruim een derde van de groene deelnemers tegenover een op de vijf niet-groene deelnemers. Met name opleidingen in de sector Zorg en Welzijn zijn overwogen.

8 Cijfers van de administratie van het Edudelta College.

Er bestaan wel verschillen in de manier waarop deelnemers tot de opleidingskeuze komen. Groene deelnemers vinden het bezoeken van een open dag belangrijker dan niet-groene deelnemers. Niet-groene deelnemers zijn juist vaker door een beroepentest en informatie over beroepen tot hun keuze gekomen. In beide groepen zijn open dagen en voorlichtingsavonden op de middelbare school echter de belangrijkste manieren waarop de deelnemers tot hun keuze zijn gekomen. Niet-groene deelnemers lijken tijdens deze open dagen vaker voor het eerst met Edudelta College in aanraking te zijn gekomen dan groene deelnemers. Naast de open dag noemen niet-groene deelnemers ook vaker dan groene deelnemers dat zij het Edudelta College hebben leren kennen via vrienden of bekenden, via de decaan op het VO, via een informatiebrochure en via de website.

Conclusie en aanbevelingen

De activiteiten waaruit de voorlichtingscampagne 100% ondernemend bestaat – een vernieuwde website, informatiebrochures, voorlichting op VO-scholen, een speciale open dag voor TL-ers – lijken de goede activiteiten om nieuwe deelnemers aan te trekken. Niet-groene deelnemers geven immers vaker dan groene deelnemers aan op deze manieren met de school en de opleidingen in aanraking te komen, en hun keuze hierop te baseren.

De voorlichtingscampagne zal wel heel breed ingezet moeten worden: op álle scholen in de omgeving van de vestigingen in Goes en Barendrecht en op alle locaties van deze scholen – zowel de locaties waar beroepsgerichte leerwegen van het vmbo worden aangeboden, als locaties waar ook de havo wordt aangeboden. Het Edudelta College is voor zijn instroom immers afhankelijk van veel scholen die elk maar één of enkele deelnemers aanleveren. Een succesvolle campagne kan door dit grote wervingsgebied in potentie wel veel extra deelnemers aantrekken: één extra leerling per school kan al leiden tot een toename van een kwart extra deelnemers op niveau 3 en 4 in het eerste jaar van het Edudelta College. Er zullen echter grote inspanningen voor nodig zijn om dit potentieel te bereiken.

5 Beantwoording onderzoeksvragen

5.1 Reikwijdte van de conclusies

Deze rapportage heeft betrekking op de tweede meting in de monitoring van de experimenten bij het Citaverde College en het Edudelta College. Het belangrijkste doel van de experimenten is het realiseren van een verhoogde instroom in het groene mbo met name op niveau 4. Op die doelstelling kunnen beide experimenten op dit moment nog niet beoordeeld worden. Voor Edudelta geldt dat de voorlichtingscampagne, die het hart vormt van hun experiment, pas in 2009-2010 van start is gegaan en er derhalve nog geen effecten gemeten konden worden. Het experiment van Citaverde loopt al langer, maar daarvoor geldt dat het experiment ook een langere doorlooptijd heeft: het start met instroom in de brugklas van het vmbo, waardoor het vier jaar duurt voor de eerste nieuwe 'lichting' uitstroomt naar het mbo. In de volgende metingen zal meer duidelijkheid ontstaan over het effect van de twee experimenten op de instroom in het mbo groen. Ondertussen is het wel mogelijk om een tussenstand te presenteren. Voor het Edudelta-experiment is een nulmeting verricht. Voor het Citaverde-experiment kunnen tussentijdse resultaten worden beschreven en beoordeeld in het licht van de doelstellingen.

In dit hoofdstuk bespreken we de vooraf gestelde onderzoeksvragen. Nadrukkelijk gaat het dus om een tussenbalans. Niet alle vragen kunnen nu al (volledig) beantwoord worden.
Per vraag geven we kort de conclusies uit het onderzoek weer. Achter elk antwoord staat een verwijzing naar het deel van het rapport waar de betreffende uitkomsten beschreven staan.

5.2 Onderzoeksvragen experiment Citaverde College

Vragen 1 en 1a t/m d.

Biedt toevoeging van de TL aan het onderwijsaanbod binnen een AOC meer mogelijkheden voor de 'bovenkant' van de AOC-populatie, waardoor een evenwichtiger verhouding tussen de opleidingsniveaus van zijn leerlingenpopulatie ontstaat?
De instroom van leerlingen met TL-niveau is op de locatie Roermond in absolute aantallen gedaald als gevolg van een algemene daling van de instroom in het vmbo in de regio. Naar verhouding is de instroom van leerlingen met TL-niveau op de locatie Roermond echter minder sterk gedaald dan de instroom op de lagere niveaus. Het afgelopen schooljaar is het aantal leerlingen op het niveau kader/gemengd/theoretisch stabiel gebleven. Binnen de groep kader/gemengd/theoretisch is het instroomniveau gestegen: er komen meer leerlingen binnen met een citoscore op GL/TL-niveau, en minder met KL-niveau. Op de locatie Roermond is het dus gelukt om meer leerlingen op TL-niveau aan te trekken.
De locatie Nederweert is van oudsher een TL-locatie met veel instroom op dat niveau. Er is op die locatie geen sprake van toevoeging van de theoretische leerweg.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2.3)

Geeft het experiment het AOC meer ruimte om ook mogelijkheden te bieden aan leerlingen die qua niveau en motivatie voor TL in aanmerking komen (de 'bovenkant' van de vmbo-populatie, waaronder leerlingen met een advies TL/havo) maar wel voor de 'groene leeromgeving' kiezen?
Op beide experimentscholen – Roermond en Nederweert – speelt het TL-aanbod een belangrijke rol. Meer dan de helft van de leerlingen op beide scholen noemt het aanbod van de TL belangrijk in de keuze voor de school. Leerlingen met een Havo/TL-advies kiezen eerder voor een school waar naast vmbo-TL ook havo wordt aangeboden. Leerlingen die kiezen voor Citaverde hebben vaker al het voornemen door te stromen naar het mbo.
Op de locatie Roermond kiest een aanzienlijk deel (25% in 2009-2010) voor de combinatie van Groen en TL. Deze groep laat zien dat het TL-aanbod van het AOC een uitbreiding van de mogelijkheden vormt voor potentiële TL-leerlingen. Op de locatie Nederweert ligt het percentage leerlingen dat belangstelling heeft voor de combinatie TL en Groen overigens beduidend lager (7% in 2009-2010).
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2.1 en 2.2.2)

Kiezen deze leerlingen uiteindelijk ook voor de groene TL en voor het groene mbo 4 niveau?
In Roermond kiest ongeveer de helft van de leerlingen (gemengde/theoretische leerweg) voor de groene TL. Ook leerlingen die voor een andere sector (vakkenpakket) kiezen volgen veelal het beroepsgerichte vak Groene Leertraject. Het biedt leerlingen die later blijken het TL-niveau niet aan te kunnen de mogelijkheid om, met het beroepsgerichte vak in het pakket, het diploma gemengde leerweg te halen. Het percentage leerlingen dat kiest voor het Groene Leertraject ligt hoog, maar dat wil niet zeggen dat daarmee de belangstelling voor Groen sterk is toegenomen. Slechts een klein aantal leerlingen geeft aan interesse te hebben voor het groene vak, daarin examen te willen doen of door te willen stromen naar een groene mbo-opleiding.
In Nederweert kiezen de leerlingen na het derde jaar voor een sector binnen de TL of GL. Alle leerlingen volgen in het derde jaar verplicht het vak Landbouw Breed. Slechts een klein deel kiest voor de vmbo-sector Groen (13 leerlingen, 17%), maar het aantal is sinds de invoering van het verplichte vak in het voorgaande jaar wel verdubbeld. De interesse voor mbo-groen is eveneens toegenomen. Gezien het kleine aantal leerlingen dat kiest voor de groene TL is het afwachten of de gemeten toename een toevallige schommeling is of een effect van het experiment.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.3 en 4.2)

Vindt er opstroom plaats vanuit vmbo-KL/GL naar de TL?
Het antwoord op deze vraag luidt ja voor de locatie Roermond. Ongeveer 40 procent van de in de GL/TL-klassen van de locatie Roermond kregen op de basisschool het advies voor KL-niveau. Op andere scholen in de regio met een aanbod van GL/TL of TL heeft vrijwel geen van de leerlingen een KL-advies gehad.
Voor de locatie Nederweert is deze vraag niet van toepassing.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.1)

Komen bovenstaande keuzes en overwegingen tot uitdrukking in de communicatie met en de keuzes van ouders en leerlingen in het Primaire Onderwijs (PO), zodat zij uiteindelijk voor de TL aan een vmbo-groen opleiding aan een AOC kiezen?
De mogelijkheid om voor de TL te kiezen op Citaverde Roermond is gecommuniceerd met (toekomstige) ouders en leerlingen en met basisscholen in de regio. Het afgelopen jaar is de bekendheid van de TL niet verder toegenomen. In vergelijking met de andere scholen is het TL-aanbod van Citaverde Roermond nog relatief weinig bekend. Het aanbod van de leerwegen

speelt voor veel leerlingen echter wel een rol bij de keuze voor een school. Ongeveer de helft van de leerlingen die voor het Citaverde College heeft gekozen heeft dit om het aanbod van de TL gedaan.
In Nederweert ligt de situatie anders omdat het TL-aanbod daar wel bekend is bij ouders en leerlingen. Het gaat daar niet om toevoeging van een TL-aanbod aan het vmbo-groen.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 4.1)

Wat zijn de feitelijke motieven voor keuze van ouders en leerlingen die wel en niet instromen in de TL-groen?
Op beide experimentscholen is er slechts een kleine groep van ongeveer 10 leerlingen die expliciet vanwege 'groene' motieven voor de school kiest. Deze leerlingen hebben veelal het voornemen om door te stromen naar een groene mbo-opleiding.
Voor een andere groep leerlingen is juist de combinatie van TL en Groen interessant. Op beide scholen gezamenlijk gaat het om ongeveer 30 leerlingen.
Het merendeel van de leerlingen kiest voor de school vanwege het TL-aanbod, zonder ook geïnteresseerd te zijn in het groene onderwijs. In het totaal gaat het om ongeveer 90 leerlingen, op beide scholen is dat bijna de helft (40-45%).
Tot slot zijn er ook leerlingen voor wie noch het groene onderwijs, noch het TL-aanbod relevant zijn in de keuze voor het Citaverde College. Het betreft 65-75 leerlingen.
Ouders en leerlingen die niet kiezen voor Citaverde doen dat vaak omdat zij naar een school met vmbo-TL in combinatie met havo willen.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.2 en 4.2)

Vragen 2 en 2a t/m c.

Is het mogelijk TL 'groen in te vullen' en wat is de meerwaarde van deze groene invulling?
In hoeverre realiseert het experiment een 'groene' inrichting van de TL? Op welke wijze wordt de groene invulling vorm gegeven (programma, praktijkleren, LOB)?
De twee scholen hebben elk voor een eigen invulling gekozen. Gemeenschappelijk is dat zij het beroepsgerichte vak (Groene Leertraject, Landbouw Breed) min of meer verplicht hebben gesteld. In Nederweert is dat feitelijk zo. In Roermond is de keuze gebonden aan de optie om eventueel op GL-niveau examen te doen. Het gevolg is dat vrijwel alle leerlingen in aanraking komen met 'Groen' en zo kennis nemen van vakinhouden en beroepsmogelijkheden. De programma's zijn gevarieerd van opzet (inhoud, thema's, leervormen).
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 1.2)

Wat is het effect van de groene invulling op motivatie en leerresultaat van de leerling?
In het onderzoek is het effect op de motivatie en het leerresultaat (nog) niet gemeten. Wel is gekeken naar het effect op de belangstelling voor 'Groen'. Het effect is op de locatie Roermond vooralsnog beperkt. Weinig leerlingen geven bijvoorbeeld aan interesse te hebben voor een groene mbo-opleiding. Op de locatie Nederweert is de belangstelling voor Groen wel toegenomen. Op beide scholen gaat het om kleine aantallen leerlingen.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.2)

Wat is het effect van deze invulling op de verspreiding van relevante groene kennis en voor het overbrengen van een positieve houding ten opzichte van groene thema's binnen het beleid van de minister van LNV?
Doordat vrijwel alle leerlingen op beide scholen het beroepsgerichte vak (Groene Leertraject, Landbouw Breed) volgen is de kennis over 'groene' thema's en voor 'groene' beroepen en beroepsopleidingen aanmerkelijk vergroot. Zoals gezegd leidt dit vooralsnog niet tot een grotere interesse voor een vervolgopleiding in het mbo groen.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 2.3.2)

Vragen 3 en 3a.

Wat is het effect van het TL-experiment op de regionale positie van het AOC?

Wat is het effect van toevoeging van een TL aan het onderwijsaanbod op de positie van het AOC binnen de regionale context in termen van leerlingenstromen in en naar een AOC en de VO scholen in de regio.

Vragen 4 en 4a.

Vindt meer doorstroom naar 4 mbo niveau (groen en niet-groen) plaats?
Het eerste cohort leerlingen dat het experiment geheel heeft doorlopen stroomt in 2009-2010 door naar het mbo. In deze meting zijn daarover nog geen gegevens bekend.
(Zie voor verdere uitwerking paragraaf 1.5 en 2.4.3)

Wat is het effect van het experiment op de doorstroom vanuit vmbo-groen naar groen mbo, niet-groen mbo en naar havo? En wat is het studiesucces in het vervolgonderwijs?
Zie het antwoord op de vorige vraag.

Vragen 5 en 5a t/m b.

Zijn er mogelijke (ongewenste) neveneffecten en wat zijn deze? Zijn er ongewenste neveneffecten binnen het groene onderwijs?
Er zijn geen (ongewenste) neveneffecten bekend geworden in deze meting.

Wat is het effect op de concurrentie en samenwerking tussen de scholen in de regio?
In de regio Roermond zijn bij de start van het experiment afspraken gemaakt tussen het Citaverde College en andere scholen om ongewenste neveneffecten van het experiment te voorkomen. In deze meting zijn daarover geen nadere gegevens bekend. In de volgende meting worden de scholen in de omgeving van de experimentscholen bevraagd op mogelijke (ongewenste) neveneffecten van het experiment.

Zijn er ongewenste neveneffecten binnen omliggend onderwijs?
Zie het antwoord op de vorige vraag.

5.3 Onderzoeksvragen experiment Edudelta College

De onderzoeksvragen 1 t/m 3 hebben betrekking op de (neven)effecten van het experiment van het Edudelta College. Op het moment van de meting waren er nog geen acties ondernomen in het kader van het experiment die op het niveau van leerlingen of scholen effect zouden kunnen hebben. Het is dan ook nog niet mogelijk de onderzoeksvragen te beantwoorden.
Onderzoeksvraag 4 heeft betrekking op het bieden van loopbaanoriëntatie en loopbaanbegeleiding (LOB) aan TL-leerlingen in het niet-groene vmbo. Deze activiteit wordt in het experiment niet uitgevoerd (zie paragraaf 1.3).

Bijlage 1 – Overzicht ingevulde vragenlijsten

Experiment Citaverde College

Schoolkeuze

	2008-2009			2009-2010		
	*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**	*Ingevulde vragenlijsten van ouders*		*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**	*Ingevulde vragenlijsten van ouders*	
	Aantal	Aantal	Respons	Aantal	Aantal	Respons
Citaverde College in Roermond	70	49	37%	76	37	46%
Scholen omgeving Roermond	132	62	44%	224	155	69%
Citaverde College Nederweert	119	81	68%	146	96	64%
Scholen omgeving Weert	55	27	49%	97	60	55%

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

Sectorkeuze

	2008-2009	2009-2010
	*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**	*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**
	Aantal	Aantal
Citaverde College in Roermond	68	47
Scholen omgeving Roermond	91	32
Citaverde College Nederweert	101	geen
Scholen omgeving Weert	59	geen

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

Studiekeuze

	2009-2010			
	Ingevulde vragenlijsten van leerlingen		*Ingevulde vragenlijsten van ouders*	
	Aantal	Respons	Aantal	Respons
Citaverde College in Roermond	20	24%	20	24%
Scholen omgeving Roermond	40	27%	44	30%
Citaverde College Nederweert	22	32%	27	40%
Scholen omgeving Weert	75	63%	100	79%

Sectorkeuze

	2009-2010
	*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen**
	Aantal
Scholen omgeving Goes	107
Scholen omgeving Barendrecht	192

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

Studiekeuze

	2009-2010			
	Ingevulde vragenlijsten van leerlingen		*Ingevulde vragenlijsten van ouders*	
	Aantal	Respons	Aantal	Respons
Scholen omgeving Goes	48	27%	62	35%
Scholen omgeving Barendrecht	105	33%	79	31%

Instroom Edudelta College

	2008-2009		2009-2010	
	Ingevulde vragenlijsten van leerlingen		*Ingevulde vragenlijsten van leerlingen*	
	Aantal	Respons	Aantal	Respons
Instroom Edudelta College Goes	82	90%	84	77%
Instroom Edudelta College Barend-recht	6	15%*	42	100%

* Vanwege de lage respons is in 2008-2009 de vestiging in Barendrecht niet meegenomen in het onderzoek waar het gaat om het schooljaar 2008-2009.